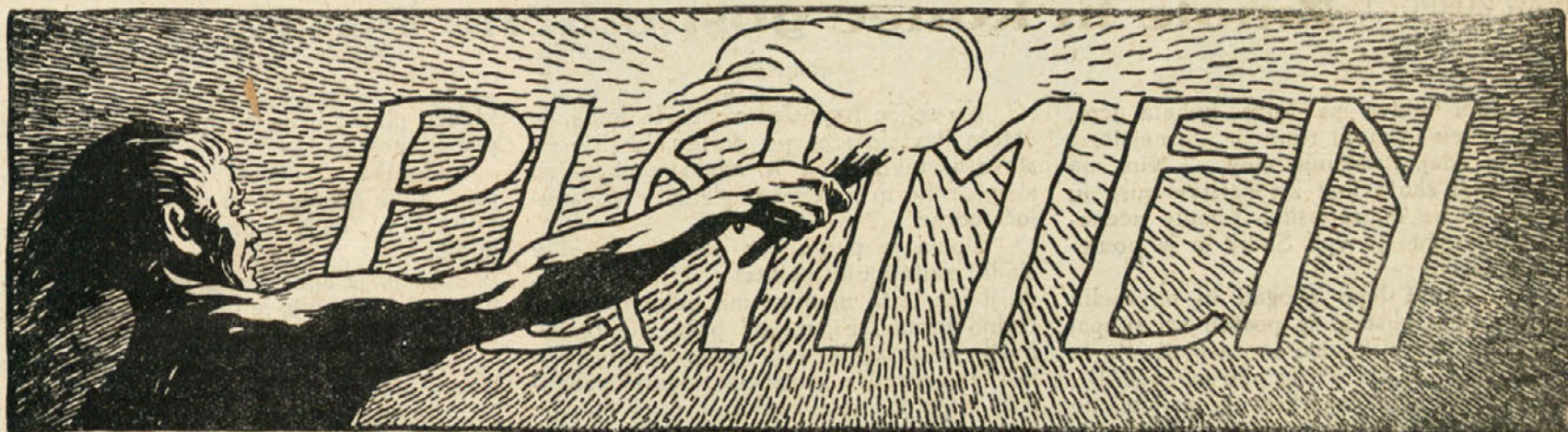

Leto I.

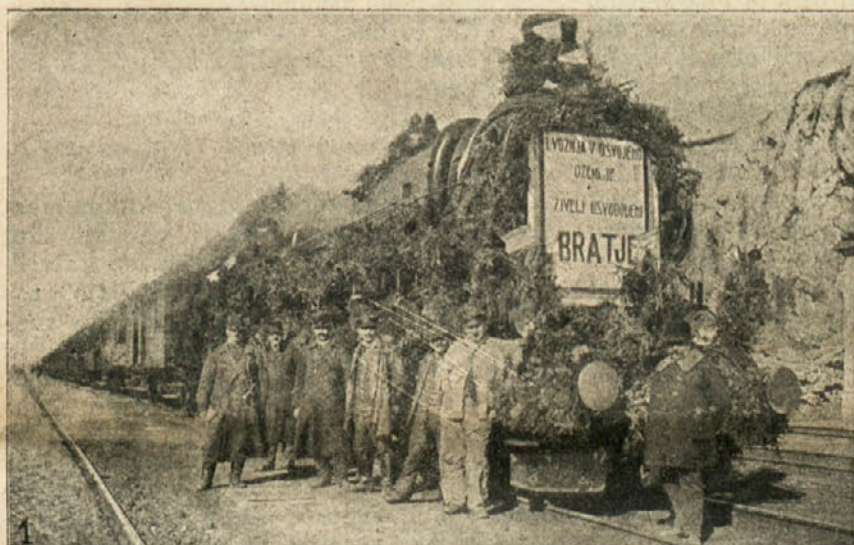
Ljubljana, dne 11. marca 1921.

Štev. 5.

V svobodnem Logatcu (26. februarja 1921)

(Glej članek: Osvobojeno ozemlje.)

Fotogr. M. Brinšek.

1. Okrašena lokomotiva prvega jugoslovanskega vlaka v svobodnem Logatcu. 2. Navdušen sprejem jugoslovanskih oblastev na logaškem kolodvoru. 3. Ženstvo v narodnih nošah pri sprejemu. 4. Pozdravni nagovori pri sprejemu.

Posamezna številka stane 1 1/2 din. = 6 kron. Naročnina za celo leto 35 din. = 140 kron, za pol leta 18 din. = 72 kron, za četrt leta 9 din. = 36 kron; Za inozemstvo: za celo leto 180 kron, za pol leta 90 kron, za četrt leta 45 kron. Inserati po tarifu.

Upravništvo in inseratni oddelek začasno: Ljubljana, Kongresni trg števil. 19.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Josip Prunk, Ljubljana, Gruberjevo nabrežje 14/II.

Naročajte edini slovenski ilustriran list „Plamen“! Novi naročniki lahko dobé še vse že izišle številke „Plamena“. Na obilo naročbo vabi uprava.

IVAN ZOREC: **Zmote in konec gospodične Pavle.**

(Nadaljevanje.)

»Tudi midva ne bova kuhala jeze, kajne?« mu je molil roko dr. Jernejčič.

»In zdaj, kristjanje moji, — vina na mizo, vsaj škaf vina! Za daritev miru in sprave in za dobrodošlico temule učenu profesoru« je vpil Slabè in je pomežiknil Jerinu.

Ko so se lepo zbogali in naveselili svojega prijateljstva, so postali vsi skupaj mehki in skoraj otožni in zaspani. Pavla je vstala, da bi šla. Pa ni bilo mogoče. Dr. Jernejčič je spet našel svojo zaljubljeno sanjavost; z najresnejšim obrazom ji je šepetaje začel dopovedovati, kako silno globoko je zadeto njegovo prenežno srce.

»Pavla... žarko solnce moje prisajanje sreče... bodi moja... Ne morem... poginiti bi moral... Iskal sem te... sanjal in hrepenel... Glej...!«

Pavli je postalo nerodno, sitno, čeprav se je njegove besede niso prijemale, nikakor niso prijemale. Bila je v največji zadregi. Kaj naj mu odgovarja? Ali tako kakor čuti? Temu samozavestnemu, vase zaljubljenemu meščanu, ki bi ga s svojimi ugovori samo razvnela do še podjetnejših poskusov? In kaj bi rekel Jerin, kaj bi si mislil resni in zanimivi Jerin, ki po svoji moški resnosti in vrednosti prekaša vse Jernejčiče, kolikor jih pozna ali jih je kdaj poznala?

Jerin je govoril z nadučiteljem, ki je tako tiščal vanj, da se še ozreti ni utegnil po Pavli.

Slabè se je smehljaj, smehljaj odvetniku in njegovim sladkobnim puhlicam, kolikor jih je nehote ujelo njegovo uho, Pavli, ki si ni znala pomagati, ter nadučitelju in Jerinu, ki sta polglasno modrovala in počasi pila in si stiskala roki. A ko je pridobila jedra Metka, jo je ujel za lakete in se ji je nasmehnil.

Tudi Metka se je nasmehnila, a se mu je umaknila, ker je Groznik začel kašljati. Ko je urejevala mizo, je lovila Pavline besede, ki jih ni bilo, in je ježno pogledovala lepo učiteljico, ker je bila lepa in všečna, da je Metkina sočna in zdrava bujnost kar ugašala spričo tolike plemenite in popolne lepote.

»Zdi se mi, da smo se zamudili,« je dejala Pavla in vstala izza mize.

»Jaz pa tako mislim, da bi podrli še litrček ali dva...« je ugovarjal dr. Jernejčič.

»Za šentjavgzenca... je podpiral Slabè in se je smejal.

»Ali gospodična mora ostati med nami! Kaj bi brez nje? Saj bi še veseli ne mogli biti!« je prosil doktor.

Pavla je pomislila, pogledala Jerina, ki jo je mirno gledal, in ostala zaradi njegovega pogleda samega.

Tudi nadučitelj je izdal, da že dolgo ni bil v tako prijetni in duhoviti družini.

Tako so lepo ostali v mali senčnici in so se veselili tihega večera, rujnega vinca in svoje zlate volje.

V svetiljko, ki jo je prinesla lepa Metka, so se zaletavale neumne večje in so prismojeno umirale za prazen nič.

Pavli se je zdelo, da bi se Jerin moral bolj razmajati, bolj zanimati zanjo; kajti nadučitelj si je prižgal pipo in ga je pustil do sapa.

Ali on je večidel molčal in s prsti bobnal ob mizo. Če je dvignil pogled, se je ujel z velikimi, sevačimi Pavlinimi očmi. —

Ko so se naposled vendarle ločili, je ostalo Pavlino srce pri Jerinu, ki ji je ob slovesu, tako se ji je zdelo, pomenljivo stisnil roko in ji resno pogledal v pričakujoči obraz.

Doma je padla čez posteljo in je v sladki slutnji tiho zaihtela. Zdelo se ji je, da ji jok lajša in odvzema neko težko in čudno breme. Pijana od prenežne blaženosti je prižgala luč in je počenila h kovčegu. Predse je začela zlagati drobnarije, ki so ji bile v samotnih urah obujale mile spomine, — drobnarije, katerih ob svoji selitvi ni hotela zavreči. Zdaj so se pred njo zgovorno kopičile v svoji pisani in preprosti ničevosti. Milo in nežno jih je ogledovala, ogledovala in božala kakor bi se poslavljal od teh nedolžnih spominov. Bile so slike sorodnikov, znancev; vzorci blaga ali čipk; na belih listkih lično in spretno risani monogrami; koščki svilenih trakov in enake malenkosti drobnih spominčkov. Celo punčka, ki ji je bila v njeni otroški mladosti prelepa in nikdar naveličana igračka, je počivala v lični beli škatlji. Ko jo je zagledala, se ji je skoraj inako storilo. Svoji ljubi punčki je med solzami pobožala rumene laske. Punčkine modre oči so jo jasno gledale, njene rdeče ustnice so se krožile v črešnjeve nasmešek... Tudi stara pisma je pregledovala. Pred njo so vstajala znana, ljuba lica, — ali njega, njega edinega, ki je miloval in poljubljal njeno srce, ni moglo zasenčiti nobeno...

V postelji je hotela še brati lepo knjigo. Ali med vrsticami je gorel njegov resni, globoki pogled; nad glavo je čutila njegov topli dih.

Utrnila je luč in je zamižala. Pred očmi so ji plesali mavričasti kolobarji, trepetali, širili so se in ožili, prelivali drug v drugega, — a sredi njih je trepetaje gorlo ozarjeno lice Jerinovo.

A jaz, mili narod, — jaz, ki sem v zdravem in presrečnem mladoletju plakal in norel od prevelike blaženosti, tiho zastrem njeno okno in se lepo umaknem, ker nočem in si ne upam krasti in raznašati njenih najnežnejših deviških misli...

— V senčnici na Groznikovem vrtu je pospravljala kipeča Metka. Iz vrtna teme je naenkrat zrastle žareči Groznik in je tiho obstal na pragu samotne senčnice.

»Metka...!« je šepetal. »Metka... nocoj.«

Dekla ga je ježno in obenem smešljivo pogledala čez ramo, dejala pa ni nobene.

»Da veš...«

»Hm... kajpa...!«

»Samo enkrat in potlej nikoli več...«

»Če ne boš več hotela...«

A Metka je molče dvignila košaro s posodo in je hotela oditi.

»Počakaj...!« je polglasno dejal gospodar, snel z njene lehti košaro in jo postavil na mizo.

»Pustite me...! Vpila bom...!«

»Samo žugni mi...!« je siknil med zobmi in jo je ujel z eno roko okoli pasu, z drugo ji je krotil boreče se roke.

»Jezus, Marija... Kaj... Pustite me vendar... Zavpila bom... Poma...«

»Tiho...! ji je odrezal in jo je stisnil k sebi.

»Nočem...!« se je branila njegovih kretenj. »Pustite... Nekdo prihaja...«

»Nihče... Nihče...!« se je nasmehnil njeni okorni zvijači. Poljubljal je njeno

kipečo oblost in jo obsipal z divjimi, hlepečimi poljubi. —

»Metka... nocoj... nocoj... ne zapri...!« je hropel in jo je stiskal.

»Da... da... nocoj... le...!« je objubila.

Ko jo je spustil ves upehan in potan in goreč in drhteč, je planila iz senčnice in se je zasmejala.

»Samo poskusite...! Vso hišo prebudim...!« je zagrozila in zbežala z vrta.

»Satan...! Prenagnil sem se!« je klet in gledal za njo, ki je ni bilo več.

Šel je in se je napil, grdo napil. V pijanosti se je razjokal in zamislil v bogve kaj.

Drugi dan je bil siten in nasajen. Njegova nejevolja je še bolj zrastle, ko je videl, kako sladko se Metka smehlja in šali z Janezom, ki je živini pokladal.

Metko je osorno zapodil in se široko vstopil pred Janeza:

»Kaj imaš s punco?«

»Kaj bi imel? — Nič!«

»Tudi ne smeš ne! Da veš!«

»Vem.«

IV.

Pavla se je zdela do zdaj kakor morski val, ki neugnano drvi v svoji silni ogromnosti proti ostrim čerem, ob katerih se razliva v tisočere kaplje minljivih pen; kajti kamorkoli se je bila zaganjala s svojim nemirnim hrepenenjem, — vselej in povsod je omahnila in se zdrznila, preden so se njene vroče sanje utegnile dotekniti svojega radostnega konca.

A od snoči ji je bilo, kakor bi vstala po dolgi bolezni. Vse se je v njej nekako uredilo in umirilo. V srcu ji je gorel iz tihe ljubezni žar vere in veselega upanja, da so še misli komaj dohajale slutnjo sladkosti, ki je lahkokrilo drhtela v svetli raj sreče in radostnega doznanja. Njen pogled se je poglobil v prečudni sanjavosti in se je topil v mehki ginjenosti.

O, koliko je na svetu lepote, v kateri je duša, in koliko je v sreči občutkov, ki jih človek niti prečutiti ne more...! Kako lep je svet, kako zanosno je življenje v prekrasnem poletu radostne duše! Samo zaradi te krasote in nedopovedne sreče svetuje in praznuje vesoljna priroda, iz edino te blaženosti kipi večnost v vsem svojem neskončnem vsemiru...!

Notranja sreča se je presajala lepi učiteljici tudi v njeno zunanost. Vse njene kretnje so postale še prožnejše, v njenem zvonkem glasu je pela sladka godba, iz njenih zasanjanih oči je bliskajoče sevalo in plalo ubrano duševno soglasje, a njen smeh je bil kakor škranjca pesem...

Zdrava in kipeča kri ji je v pijanem plesu planila po žilah, ko ji je Jerin sporočil, da pripravlja mala družba za nedeljo izlet na hrib, ki je odaljen kako uro hoda.

»Da si ogledate razvaline starega gradu,« je razložil.

Skoraj omotena od sladkega občutja, ki jo je peklo in božalo v drhtečem nemiru, je šla tisto nedeljo ob Jerinovi strani. Oba sta molčala in pila opojnost zgovornega molka, te najslajše in najnežnejše govorce ljubečih src. Kajti kaj bi besede, če je duša polna? —

(Dalje prihodnjič.)

DRAGOTIN INKIOSTRI, narodni slikar:

Kapital in delo

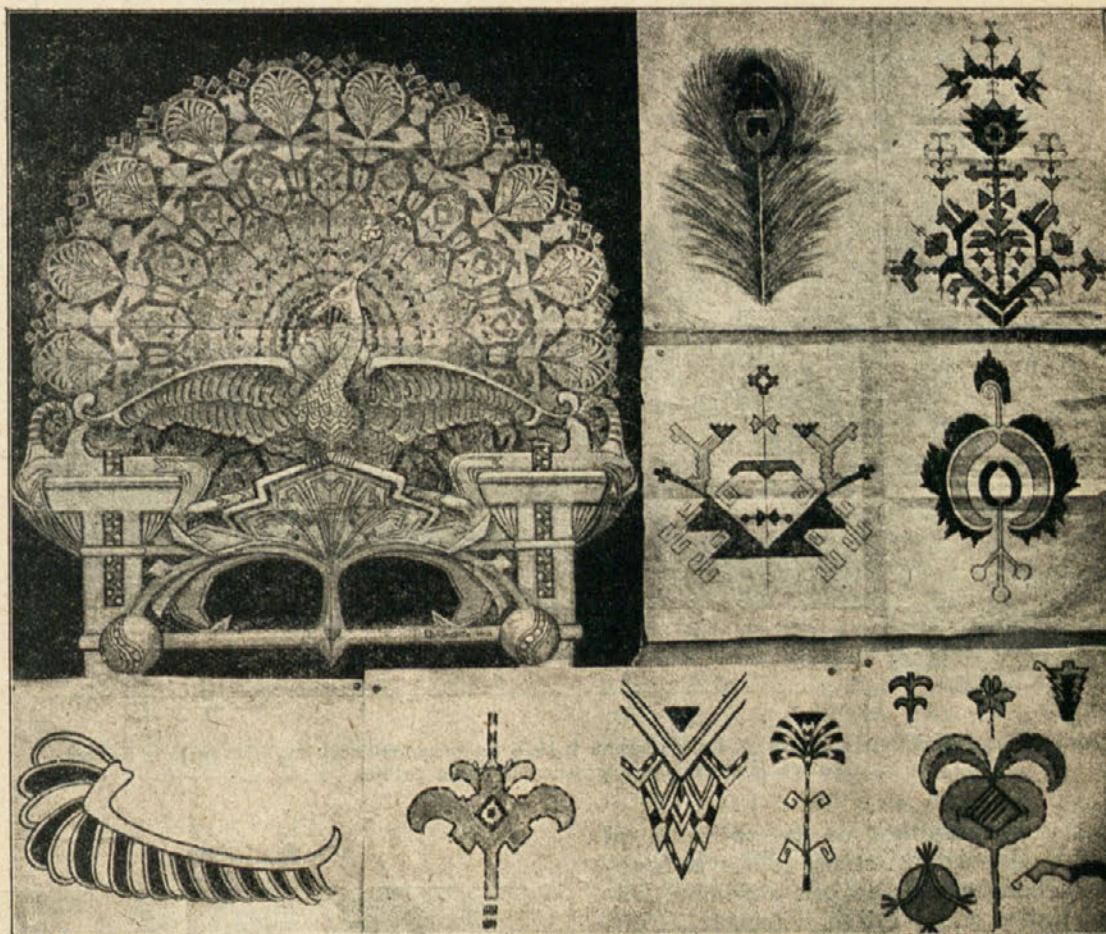
v zvezi z novim jugoslovenskim slogom
v arhitekturi in okraskih za dekorativno
umetnost.

Trideset let je, kar govorim puščavi, to je inteligentnemu delu jugoslovenskega naroda. Nisem se utrudil. Še hočem govoriti v korist svoje domovine, in to v nadi, da spojim svoj duh z duhom one manjšine, ki me more razumeti in ki tvori oazo v puščavi naše inteligence. Te vrste pišem z namenom, da odprem oči onim, ki nočejo ali ne morejo videti, predvsem pa, da zapustim pred svojo smrtjo bodoči generaciji nekaj beležk kot poziv za nadaljnje delo. To pisanje je prožeto z mišljenjem najmerodajnejših umov pripoznatih apostolov večnega duševnega svetovnega naprednega gibanja, kojih stopinjam sledim svobodno, odločno in neodvisno, ker čutim, da je v njih resnica. Resnica je iskrena, a iskrenost je mati vsake umetnosti.

Preden govorim o novem jugoslovenskem slogu v arhitekturi in okraskih, smatram za svojo dolžnost, izpregovoriti par besedi o kapitalu in delu ter njunem razmerju napram umetnosti.

I.

Po svetovni vojni je Jugoslavija brez dvoma najbogatejša država v Evropi. Najplodnejši izvori blagostanja osrečujejo njene sinove. Rudniki, gozdovi, poljedelstvo, živinoreja se bodo kosali, kdo ji bo več nudil, ki bi mogli, priznavajoč večnoplodno in koristno gospodarsko obnavljanje, koristiti sebi in narodu; na to hočem opozoriti njegove najpomembnejše in najvažnejše zastopnike, kakor so delavci. Nemara bi preprečili neizogibno pogibelj, ki nam preti od njih samih, ako bodo še nadalje zane-marjani in izkoriščevani na nečloveški način, kakor je bilo to doslej, abstrahirajoč to prehodno dobo, ki bo za nekaj let prejenjala in se svet povrne v stare stopinje, to je na stare mezde. Velika in globoka izpremema v pojmovanju družabnih medsebojnih idej in odnošajev nas sili, da se uklonimo pritisku razmer, ki jih ustvarja nova doba in katere mora zakonodajalec pridno proučiti v prid poedincev in tako v korist države. Umetniki in delavci, kapitalisti in industrijalci žive pri nas ločeni drug od drugega kakor trije posebni svetovi. Umetniki iščejo slave in nekoliko denarja, kapitalisti pa mnogo denarja in se povečini ne brigajo za slavo, dočim delavci do najnovejše dobe niso niti mogli niti smeli zase kaj zahtevati, a danes prepojeni s pretiranimi revolucionarnimi idejami ne poznajo mej svojim zahtevam. Umetniki so občutljivi, ljubijo lepoto, izvirnost, reklo bi se fantazirajo, kapitalisti pa so hladni in pozitivni, ne marajo novega, še ne preizkušene, kar še ni dobilo pečata mode, kar še ni odobreno od množice, dočim je delavec neuk, to je suženj, ki danes zahteva rešitev svojega žalostnega stanja v

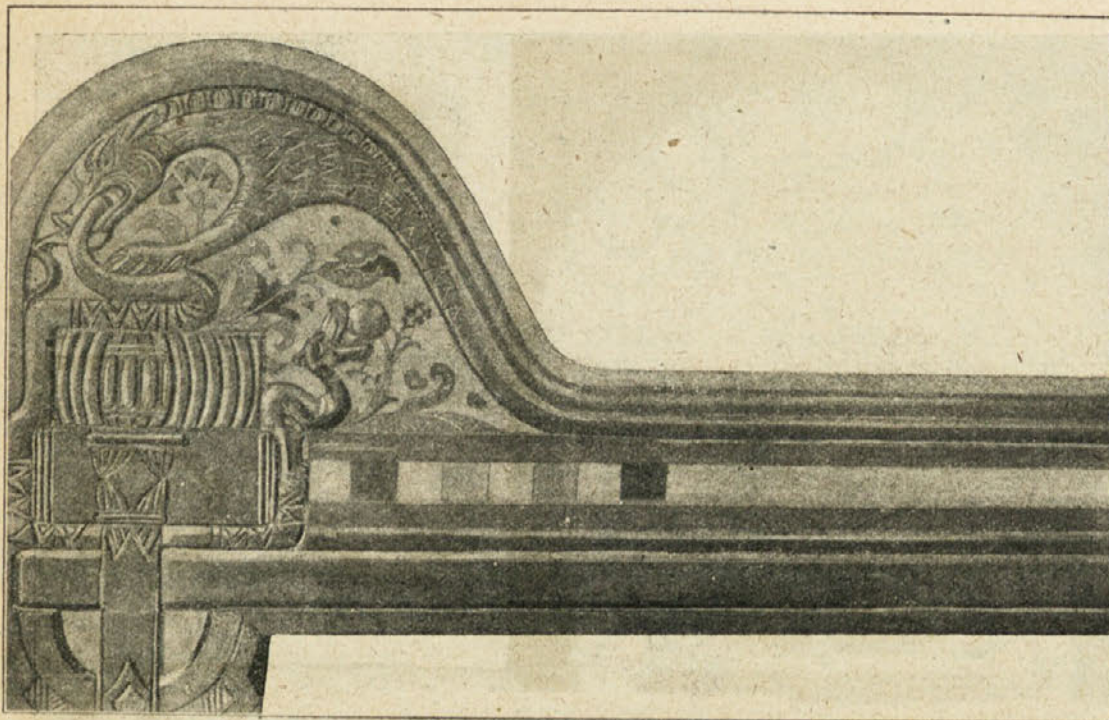
Narodni slikar D. Inkiostri: Način komponiranja iz l. 1909. Pav, inspiriran po narodnih motivih. Motivi repa so iz Dalmacije, zvani »pavovo oko« in »pavovo pero«. Motivi perut in telesa so vzeti po mak-donskem zobunu (telovniku).

brezobzirnem zboljšanju svojih gmotnih potreb, a ne v spolnitvi obrtnih in kulturnih sposobnosti. Razlika, ki deli te tri družabne sloje, ni tako velika, da bi se ne dala premostiti. Končno potrebuje drug drugega. Medsebojno spoznavanje vodi človeka do sporazuma, a pri nas vidimo redko te tri stanove skupaj, zato ne pride do spoznavanja in tako tudi ne do sporazuma. Vendar pa so samo njihova sloga, samo umetniško-industrijske ustanove, po-

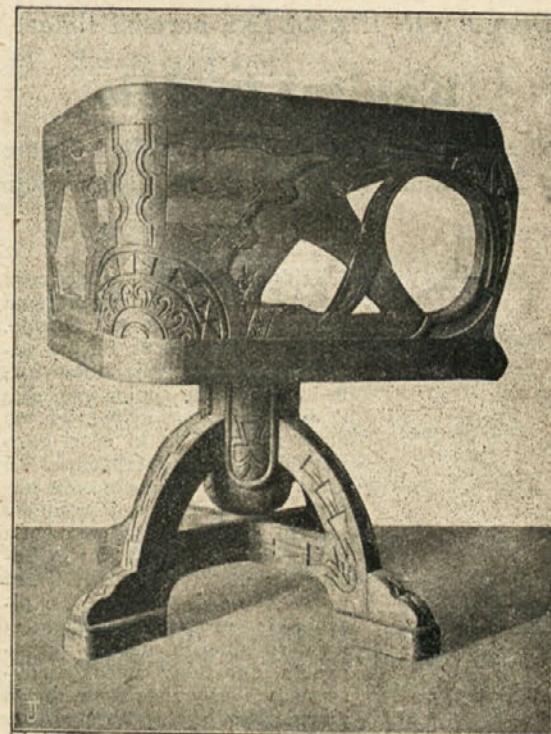
leg gospodarstva, največji in najkoristnejši vir sreče. Sreča naše bodočnosti zahteva to moralno in gmotno. Idealno življenje naziranja, to je umetniško življenje, in živa gmotna dejavnost se morata zblížati, se morata zediniti. Samo te dve močni in orjaški sili bosta mogli gnati oni ogromni stroj, ki pretvarja v koristno istino, v veliko delo, v plodonosno življenje ono, kar ustvarja umetnost. Ako opazujemo, kako menjajo časi in z njimi pojmovanje življenja

Narodni slikar D. Inkiostri: Stol, komponiran l. 1915 po motivih črnogorske gusle (noge) in preslice (naslonjalo). Ostali motivi so iz šumadije.

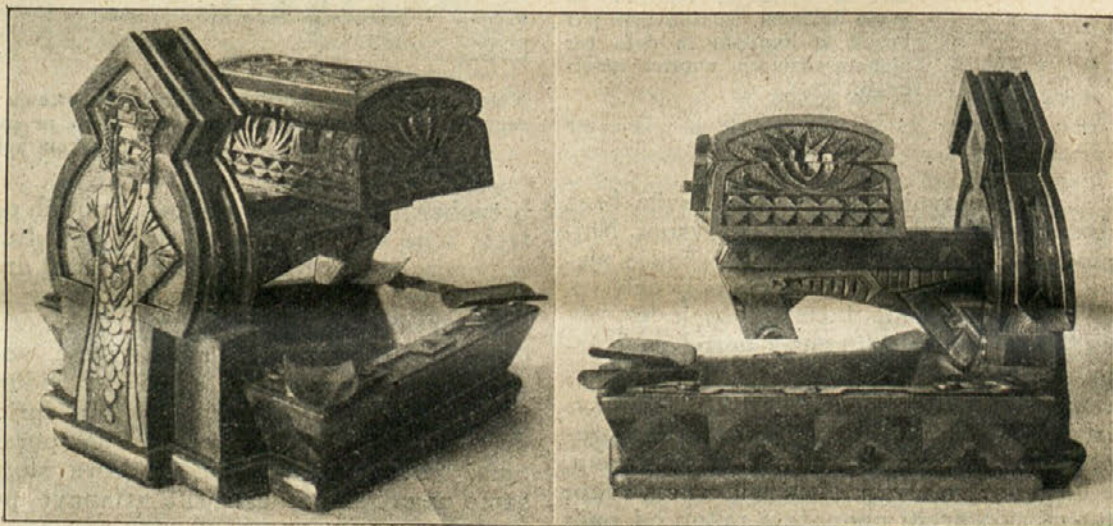
Narodni slikar D. Inkiostri: Otomana, komponirana l. 1916 po ornamentalnih motivih gusle iz Ravnih Kotara (Dalmacija) in preslice iz južne Srbije.

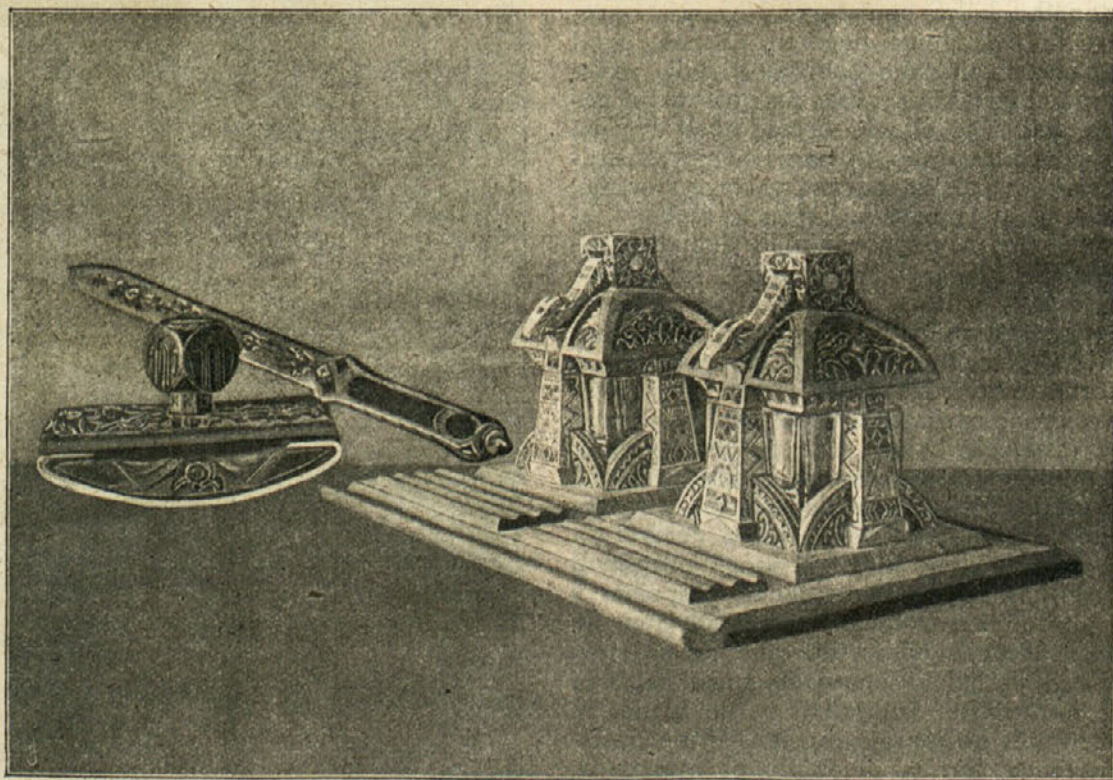
Narodni slikar D. Inkiostri: Fauteuil za pisalno mizo komponiran l. 1917. Motivi so posneti po preslici iz Like in po dalmatinski gusli; motiv naslanjala po ženskem zobuncu (telovniku).

in okus, je verjetno, da to zblížanje ni daleč. Naši predniki so se lahko zadovoljevali. Njihove želje so bile skromne. Današnji ljudje čutijo druge, vzvišenejšje potrebe. Samo treba je, da jim domači kapitalisti, združeni z delavci in umetniki, nudijo toliko, kolikor zahtevajo in dobivajo v inozemstvu. A ko se uverijo, da se jim v lastni deželi ustreza in zadošča kakor v inozemstvu, bodo radi podpirali vsako tako podjetje. Jean Ruskin pravi: »Narodi pišejo svojo zgodovino v tri knjige: v knjigo svojih del, svojih besedi in svoje umetnosti.« Ali hočemo ostati brez tretje knjige? Ne! Pot, ki jo je hodil naš narod, vodi k oni kulturni višini, na kateri se pišejo vse tri knjige narodne zgodovine. A zgodovina nam dokazuje, da moramo svojo umetnost popolnoma osamosvojiti in postaviti na svobodne noge, da se bo razvijala neovirano brez vplivov s katerekoli strani. Da se to doseže, mora umetnosti pripomoči svobodni zasebni kapital, ki ni vezan na stotine razlogov in kateri vsaj ni določen v druge javne svrhe, kakor je n. pr. državni kapital. Radi tega ne smemo zahtevati, a tudi ne pričakovati pomoči od vlade. Odkrito in iskreno povedano, vlada, naj bo že ta ali ona, nam ne more pomagati. Njeni pokreti so počasni, tradicionalni, sistematično pasivni, sama obetanja in besede, ona hodi svojo znano pot in je vedno poražena od onih, ki občutijo v sebi moč novih struj življenja in odločen nagon za delo, napredek in uspeh, z eno besedo, od onih, ki stoje daleč proč od vsakega vladnega dela. Birokratizem loči državljane od vlade, zlasti na umetniškem polju. Vsaka vlada je iz potrebe konservativna, iz dostojnosti nazadnjaška, in zato ni zmožna podpirati umetnosti in njenega razvoja.

Samo in edino občinstvo more podpirati umetnost. To je najzdravejša in najkrajša pot do uspeha. Samo obrtno-kapitalistična vzajemnost more razviti umetnost in jo napraviti plodno. Samo obrtno-kapitalistična vzajemnost more pomagati onim, ki verujejo in vedo, da moramo začeti novo dobo, da je danes ona nova doba in da je poklicana naša generacija, odkriti nove vire življenja, da začnemo zgodovino, in da nas zato čakajo razne velike naloge. Družabni napredek stremi za tem, da

Narodni slikar D. Inkiostri: Pepelnik in škatlja za cigarete iz l. 1919. Motivi so inspirirani po dalmatinski preslici, bošanski pipi na vodnjaku in tobačni škatli iz Martića (Slavonija).

Narodni slikar D. Inkiostri: Črnilnik, nož za papir in sušilnik, komponirani l. 1920, inspirirani po motivih preslice iz Bosne, Like in Dalmacije.

zbliža vse državljanske sloje z namenom, da jih privede do splošnega blagostanja, splošnega ugodja in splošnega dostojanstva.

V nadi, da se to zblizanje reši čimprej, sem sam kot delavec spojil v tem pisanju polet umetniške fantazije s težkim problemom finančnih vprašanj in sem dejal, da je nemogoč obrtni razvoj, ako ne upoštevamo kapitala. Sedaj je na meni, da dokažem, na kateri način more biti v obrtne svrhe naloženi kapital plodonosen, kako naj se razvije naša narodna umetnost, to je naš narodni slog, namenjen industriji, in kako bi brez tega razvoja vsa naša obrtna dejavnost, prožeta s tujim duhom, bila neplodna, nekoristna in škodljiva naši kulturi.

Narodni slikar Dragotin Inkiostri.

Obrt se bolj in bolj razvija in postaja zakladnica mnogih dežel, prevzemajoč nase vlogo in važnost starih umetniških mecenov, prav tako kakor je vsrkala vse njihovo imetje, a umetnikom skoro vse vire življenja. V teh deželah so se morali umetniki podvreči obrtnim zahtevam, to je čisti koristi. Ta preokret je bil jasno viden vsem onim, ki so posečali svetovne razstave pred svetovno vojno. Ta preokret je tudi pri nas neobhodno potreben. S temi besedami se ne dotikam velikih genijev. Najstrožja in najpoštenjša je samokritika. Vsak človek, tako tudi vsak umetnik, vé, kaj velja. Oni naših umetnikov, ki se čutijo močni, da prehadijo krvavo in trnjevo pot slave k vedrinam vzvišene aristokratske in klasične umetnosti, naj se ustavijo pri tej točki, ako slučajno obrnejo svojo visoko pažnjo na te skromne misli, oni pa, katerim zavest odkrito pravi, da njihova pljuča niso za preostri zrak parnaških višin, naj se posvete temu, prav tako slavnemu, a mnogo koristnejšemu poslu, kot uteha pa naj jim služi vzgled velikih naših prednikov, ki niso smatrali za ponižanje, risati kartone za gobeline, umetniško pohištvo, vaze itd.

Naši umetniki, ki hočejo to doseči, morajo uvesti v našo in svetovno trgovino novo, izvirno lepoto. Za nas leži izvor te lepote v naši etnografiji, kakor hočem po-

skusiti, da raztolmačim tekom tega pisanja. Samo reči moram tu, da je etnografija kot opisna znanost jako skromna, ako jo primerjamo z ono lučjo, onimi idejami in koristmi, katere morejo iz nje črpati okretne, pripravniki in odločni ljudje, predvsem ljudje, ki znajo gledati z estetičnim očesom in soditi stvari z umetniško dušo, to je one duše, ki spadajo drugemu višjemu svetu teženj in želja komplicirane pesniške narave, nepristopne množici. Stvari se vedno preobražajo po magnetizmu osebe, ki jih opazuje. Stvari po svoji naravi nimajo značaja, temveč imajo za vsakogar oni značaj, ki ga jim more on dati. (Dalje prih.)

CVETKO GOLAR:

Dekle v rdečih tulpah.

Dekle, v rdečih tulpah tvoje okno je nocoj — ali že zaspal, zasanjal je obrazek tvoj?

V zvezdah svetlih se utrinja polnočno nebo — in neznane, temne želje mi srce pekó.

Hrepenenje sladko vodi me v tvoj beli stan — dekle ljubo, raj odpri mi, naj pogledam vanj!

J. SUCHY:

Črtice iz francoske revolucije.

IV.

Giotina v permanenci. Konec Ludovika XVI.

V četrtek dne 21. januarja 1793. je skoraj polovica pariškega prebivalstva prisostvovala na Trgu revolucije, nasproti Tuilerijam krvavi žaloigri, ki jo je uprizoril Konvent pod naslovom »Usmrtitev Ludovika XVI«.

Šest dni prej je v Narodni skupščini začelo glasovanje o prestopkih in o kazni Louisa Capeta. Navzočnih je bilo 721 glasovalcev, absolutna večina je tedaj znašala 361 glasov. — Dva člana sta glasovala za galero. Condorcet je svoj glas za galero utemeljil z besedami: »Ker izvršitev te kazni (namreč smrti) nasprotuje mojim načelom, votiram za najhujšo kazen, ki jo predvideva zakon takoj za smrtjo« (galero). — Za ujetništvo do sklepa miru in za pregnanstvo po sklepu miru ali pa tudi za takojšnje odstavitve in pregnanstvo je glasovalo 286 članov, med njimi Texier-Mortegoute, ki je komentiral svoj izrek nastopno: »Zgodovina uči, da iz pepela enega kralja proizhaja drugi in radi tega glasujem samo za ujetništvo do in za pregnanstvo po miru.« — Chaillon je svoj glas utemeljil: »Nasprotujem smrti Capeta samo radi tega, ker bi to rad videl Rim, da ga potem proglasi blaženim.« — Za smrt po miru ali pa po vzpostavitvi nove ustave je glasovalo 46 članov. — Za smrt z apelacijo na ljudstvo je votiralo 36 in za

smrt brez odlašanja 341 članov. Siéyes je predlagal »la mort sans phrase«. Za smrt Ludovika XVI. je glasoval tudi njegov najbližji sorodnik, vojvoda Filip Egalité Orleanski.

V soboto, dne 16. januarja ob 9. uri zvečer je zbornični predsednik Vergniaud ob splošni tišini izrekel obsodbo:

»Le roi est condamné à la mort!«
(»Kralj je obsojen na smrt!«)

Smrt kralja Ludovika ni bogve kako razburila Parižane. Še istega popoldne so kakor običajno v vseh kavarnah biljardirali in šahirali in zvečer so na ukaz občinskega sveta morala vsa gledališča uprizoriti šaloigre. — Značilni za mišljenje in posirovelost so repertoari nekaterih takasnih gledališč. Tako so igrali v »Théâtre des Arts« opero »Denys le Tiran«, v kateri čevljar iz Korinta prisili sirakuškega ekskralja, da pije na zdravje Timoleona in na smrt vseh kraljev. — V gledališču »de la République« so dali Maréchalovo šaloigro »Dernier jugement des rois« (»Zadnja obsodba kraljev«), v kateri se vsi kralji, papež in ruska carica Katarina obsodijo na pregnanstvo na pust otok, kjer jih pogoltne vulkan. — V gledališču »de la Rue de la Loi« so uprizorili farzo »la Journée du Vatican«, v kateri nastopijo pijan papež, jecljajoč kardinal in napol gluh nadškof. — V Vaudevillu so igrali Dornignyjevo »Parfaite égalité« in v varietejih Valcourtov »Vous et Toi« (»Vi in Ti«). — Kakor pripoveduje Toubin, se je vsa množica po tej uprizoritvi — tikala. —

Pet mesecev po kraljevi smrti je stopal na morišče Charles Barbaroux, ljubimec Madame Roland in Théroigne de Méricourt. Ljubezen do prve je moža napotila, da je v Konventu ostro napadal Marata, Robespierreja, Dantona in sploh vso Orleansko stranko. Ž njim vred je bilo giotiniranih še več Girondistov. Nekaj od teh je giotini sicer uteklo, končali pa so vsi kot samomorilci, uvidevši, da ne morejo več uteči maščevanju drhali. Med zadnjimi so bili Condorcet, Pethion in Ra-baut-Saint-Etienne.

Nekoliko o modi.

Letošnja spomladanska moda nam ne prinaša bogve kako prekucijskih novotarij. Dosedanje oblike so le nekoliko retuširane, takorekoč zboljšane. Krilo, ki je bilo dosedaj izizvalno kratko, je po najnovejšem modnem »ukazu« za nekoliko centimetrov daljše. Jopice so ohlapne in preproste. Kroj njih je vsekakor raznoličen. Prevladuje takozvani »sacco«, ki pristaja vsaki postavi. Zadnja moda narekuje na oblekah bogato in pisano vezeno. Vzorci teh vezenin spominjajo na turške in perzijske motive. Ovratniki, bodisi visoki ali odprti, so okusno vezeni. Seela obleke (Mantelkleid) imajo visoke ovratnike, bluzi, to je zgornjemu delu teh oblek, ki sega do pasu ali nižje, je prišito nabrano ali vgubano krilo. Plašči niso več tako široki. Plečnice in rokava so ukrojene skupaj brez šiva. Oprsje je vezeno, istotako tudi hrbet. Plašči v obliki kute se podajo le vitkostaskam. Modno blago je letos »Gabin«, »Covercoat« in »Serge«. Barve nam diktira moda začeni z drapom, vse nianse rujave barve do zamolke boje bakra. Modna barva je tudi siva in večno prikupna temno modra, ki bo tudi letos imela prvenstvo med modnimi barvami.

Klobuki so najrazličnejši oblik. Priljubljena bo visoko kipeča »toque«, a tudi druge manjše oblike, ki ne zahtevajo mnogo nakita.

Edina olepšava letošnjih modernih klobučkov je umetno zavozljana petlja, ki visi od klobuka po desnem ali levem licu tik ušesa nizdol. — a.

RADO MURNIK:

(Ilustriral S. Šantel.)

Ženini naše Koprnele

Drugi ženin!

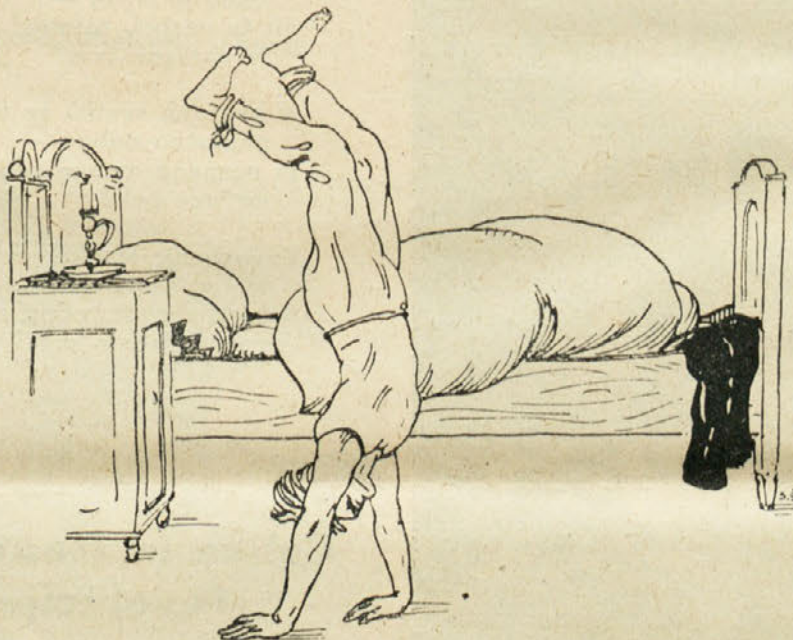
Žalibog moram že zopet igrati žalostno vlogo preganjane nedolžnosti! Kadar se zgodi pri nas kaj neprijetnega, zmeraj sem kriva jaz!

Ko se je skesal prekratki ženin gospod Migec, se je v naglici odpeljal z brzovlakom v daljne kraje na Lavrico po drugo nevesto. Potem je ostala naša Koprnela sama na cedilu kot penzionirana nevesta v pokoju. Tako pravi stric Nande, ki že ve, kar ve.

Papa je rekel, da je škoda gospoda Migca, čeprav je bil malo prekratek za našo Koprnelo. Zadovoljna naj bi bila z njim, saj vendar iz malega raste veliko! Papa se je pritožil, koliko ga stane Koprnela, ker se ne omoži. Zato se je na vse kriplje trudila, da bi dobila novega ženina.

Zdaj moram opisati, kako je hodila naša Koprnela ženine lovit. Preden je šla lovit, si je lepo umila obraz, roke in vrat z milom, da bi prijetno dišala. Tudi si je

Nato je rekla mama jedrnato: Ne! Veš kaj? Tisto našo manjšo sobo lahko oddamo neoženjenemu gospodu. Vsak je pa ne bo dobil. Ga bom izbrala že jaz sama. Potem pa naj gleda Koprnela, kako se mu prikupi.

In res! Postavili so v manjšo sobo še stojalo za obleko in nov umivalnik, pa je bilo. Že čez dva dni smo imeli stanovalca. Ko je prišel, je rekel prijazno: Mavca! ali Mavs! Ne vem, kaj je bolj prav. Takoj sem si mislila: Aha, to je pa novi ženin

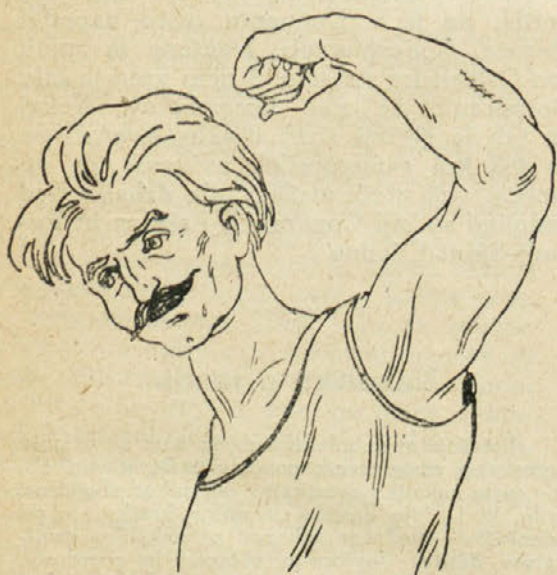
naše Koprnele! Nisem se motila, ker imam za to dober nos.

Novi ženin je Čeh in je tudi cvilist kakor gospod Migec, toda čisto drugačen. Gospod Čeh je Sokol in tako močan, da bi lahko Koprnelo štiporamo nesel na Rožnik ali pa še dalje. Gospod Čeh je vesel človek, ne pa taka klavrna tutka kakor gospod Migec, ki je Koprnelo tako žalostno gledal kakor bi grizel bodečo žico.

Zjutraj je gospod Čeh še v postelji zvižgal sokolsko koračnico in je po zajtrku za kratek čas po rokah korakal po sobi gori in doli. Gospod Čeh hodi po rokah bolj varno kakor drugi po nogah, tako izboren telovadec je. Zasluži si mnogo denarja, še več kakor gospod Migec, ker je inženir ali nekaj takega.

Tudi stric Nande je dober telovadec. Nekega dne pred kosilom je skočil gospod Čeh v veliki sobi kakor blisk čez mizo! Vsi so mu ploskali. Takrat je stric Nande stavil za 10 cigar, da skoči tudi on čez mizo in še celo v copatah! Na mizi pa se je že kadila juha, pa še riževa, ki je zdaj

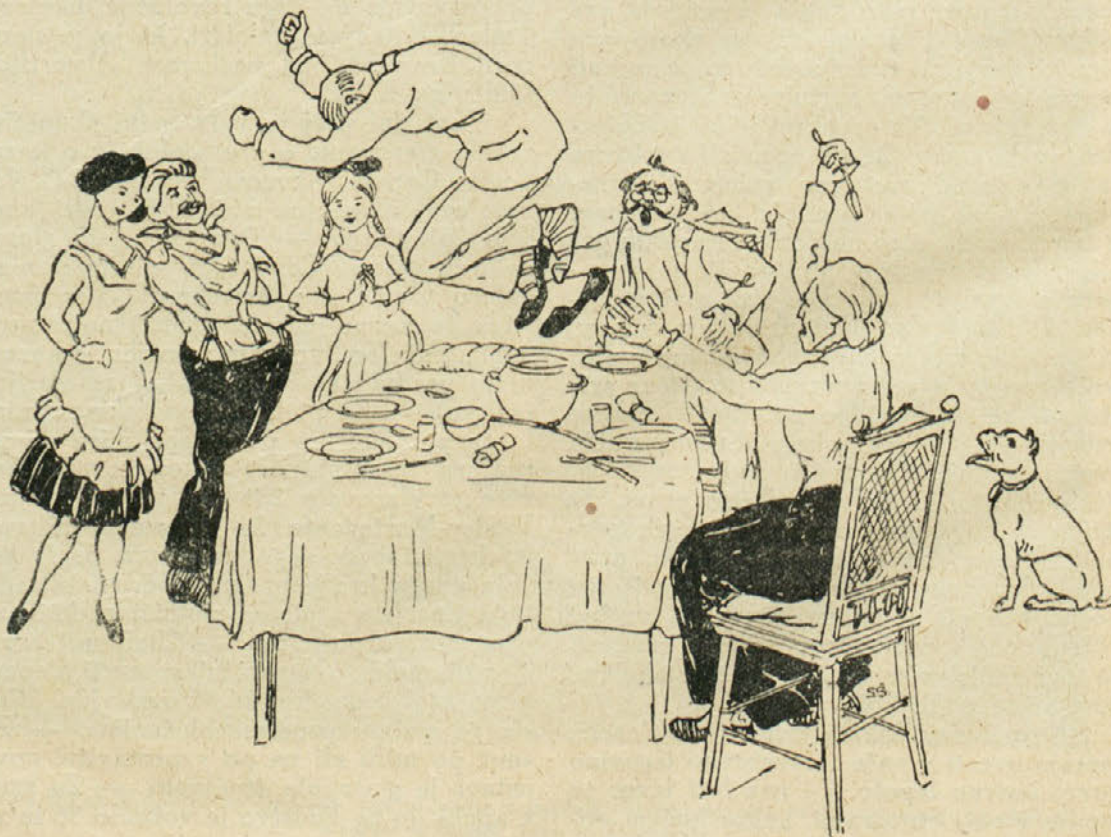
tako redka in draga. Zato je prosila mama strica, naj ne skače! Toda stric je ni poslušal in je res skočil čez mizo, samo da mu je leva copata čofnila naravnost v juho! Zdaj ni nihče ploskal in nihče se ni več maral naslajati z riževno juhico. Pes Pufi

postrigla nohtove, da bi se zdela krotkejša. Potlej je obula bele čevljičke. Taka se je po strašno visokih petah vsak dan večkrat ponosno guncala od pošte do Zvezde in zopet nazaj, pa tudi drugod po mestu in pod Tivoli ter kazala svojo lepoto. Na cesti se je držala prijazno na smeh, da bi se videli njeni lepi zobje, ki pa niso vsi izvirni. Večkrat je šla tudi s starši v kavarno in na koncert, pa nikjer ni mogla iztakniti nobenega ženina, ker so bili že vsi obsedeni od drugih krasoptic.

Zato je rekla mama: To ni nič! Treba je vendar že kaj storiti!

Papa je rekel, naj gre Koprnela za tipkarico ali pa za godrnanto kam na kmete, kjer imajo še vsega dosti. Saj toliko že še zna, da bi gnala gosposke pamže na izprehod. Tam tudi še niso vsi, moški zasedeni.

pa je imel veliko pojedino. Pojedel je vse, pustil je le copato. Stric Nande pa je izgubil stavo.

Gospod Čeh je pripovedoval jako tresantne reči iz nevarne vojske. Pripovedoval je tudi, kako se je vojskoval s kosmatim in hudim Rusom.

Nekega dne je na sredi Galicije meril velikanski ruski kanonik s svojim kanonom naravnost nanj, da bi ga ustrelil! Gospod Čeh pa je služil pri fanteriji in je imel samo puško. Vendar pa se ni nič bal.

Tam bi moral ta zlobni človek sedeti v sami srajci na ledenem prestolu, da bi si ohladil hudobno kri! Potem pa naj bi ga v tisti kletki priklenjenega kazali divjim narodom po Afriki in drugod po svetu kot Ante Krista!

Naša zvita Koprnela se je takoj začela učiti češki, da bi se bolj priliznila gospodu Čehu. Postala je navdušena Čehinja! Prej je bila bolj na nemškutarsko plat in je večkrat rekla, da so Slovenci same mevže! Potem sta gospod Čeh in Koprnela

Zakričal je: Prijatelj, stoji! Nato je zapel navdušeno: Hej Slovani! S svojim lepim petjem je potolažil gospoda sovražnika, ki je rekel: Nazdar!

Gospod Čeh pa je pozdravil ginjenega gospoda Rusa: Mavs! Mavs!

Nato je vržl ruski kanonik svoj kanon v koruzo in oba sta zapela: Kje dom je moj, kje dom je moj? Potem sta pila bratovščino in se tikala kakor dva stara prijatelja.

Potlej sta se še malo pogovarjala in gospod Čeh je dal gospodu Rusu veliko dušno svojo zadnjo cigareto v prijazen spomin. S solzami v očeh in v žepnih robcih sta se mirno razkropila vsak v svojo kosarno večerjat pa spat.

Tako tresantno se je vojskoval gospod Čeh z gospodom sovražnikom v Galiciji sebi na čast in drugim v slavo!

Pozneje je še večkrat hrabro padel na polju slave, toda hudobni avstrijski zdravniki so ga vselej hitro zopet ozdravili in ga pogнали nazaj na nevarno fronto. Nazadnje pa se je le srečno izmazal. Našel je poštenega češkega zdravnika, in ta mu je naredil spričevalo, da je popolnoma sposoben za invalida. Nato so ga res supraritirali. Tako je gospod Čeh srečno zopet postal cvilist in ni smel več na vojsko.

Gospoda Čeha sem zmeraj rada poslušala, kadar je kaj pripovedoval. Rekel je, da je vojske kriv ošabni nemški cesar, ki zmeraj gleda na zemljevid, da bi videl, komu bi še lahko napovedal svetovno vojsko. Gospod Čeh je zabavljaj, da Avstrija zmeraj zmagaja, pa nikamor ne pride. Izgub nima nobenih razen ranjenih mrličev, ki jih noč in dan vozi Rdeči križ in razen tištega, kar ji konfiscirajo in pokvariyo sovražniki.

Mama ga je lepo prosila, naj ne govori tako nevarno, če ne bomo imeli vsi velike sitnosti tam zunaj na Suhem bazarju!

Gospod Čeh je odgovoril, naj postreljajo na Suhem bazarju tiste avstrijske ovčirje, ki gonijo nedolžne ljudi na vojsko spredaj kožo prodajati, sami se pa zadaj na varnem dobro imajo. Potem je rekel, da razsaja na Dunaju zopet huda ministrska griža. Toda o tem razumem toliko, kakor zajec na turški boben, zato rajša neham.

Drugikrat je rekel gospod Čeh, da bi morali tako nevarnega norca, kakor je nemški cesar, zapreti v železno kletko.

vsak dan po kosilu ostala sama pri mizi. Koprnela se je učila na vse kriplje, da bi prej znala. Tudi mene je naučil gospod Čeh nekaj besedi in več čeških pesmic.

Gospod Čeh posebno rad uživa češpljeve cmoke. Nekega dne je rekel, da bo vzel samo tako za ženo, ki bo znala dobro kuhati, posebno pa močnate jedi.

Od tega dne je bila naša Koprnela zmeraj v kuhinji kuhana in pečena in je naganjala mlado kuharico Micko, da je delala močnate jedi. Kuharica je kuhala, potuhnjena Koprnela pa je brala nemške romane. Pri kosilu pa je večkrat rekla mama gospodu Čehu: Veste, to je naredila naša Koprnelica! Kajne, kako je dobro? Nato je gospod Čeh vselej zelo pohvalil našo imenitno kuharico Koprnelo. To me je hudo jezilo, pa nisem smela nič ziniti!

Ko sem prišla nekega belega dne iz šole domov, sta sedela gospod Čeh in Koprnela zaročena na zofi. Koprnela je rekla

veselo: Veš, Vida, to je moj preljudi ženin! Gospod Čeh je pokimal in rekel: Mala Vida, tvoja sestra Koprnela je moja ljuba nevesta!

Hotela sem reči: No, vendar nismo zastonj oddali sobe. V pravem času pa sem obdržala jezik za zobmi. Mama mi je namreč strogo zaukazala, da smem jezik samo takrat iztegniti, kadar me kdo kaj vpraša!

Potem je vprašala Koprnela: No, Vida! Ali nama ne boš čestitala?

Želela sem obema srečo in mnogo pridnih otrok, posebno pa ženinu. Nato sta se oba na glas smejala. Mene je bilo sram, ker nisem vedela, zakaj sem ga polomila. Gospod Čeh pa je Koprnelo poljubil in pritisnil na pljužno. Gospod Čeh ni bil tako dolgočasen kakor gospod Migec, ki je Koprnelo samo gledal kakor nova vrata in jo za roko držal.

Zvečer je novi ženin dal za šempanza. Tudi meni ga je dal pokusiti. Kmalu sem bila židane volje in sem mnogo govorila. Šempanz je bil prav dober, samo prekmalu mi je zlezl v glavo. Papa je rekel, da bom kmalu hodila po vseh štirih kakor Pufi. Zato so me spodili spat. Škoda, rada bi bila videla, kaj je naša Koprnela še počenjala z novim ženinom.

Drugi dan me je gospod Čeh vprašal: Dušica, ali boš tudi ti tako dobra kuharica, kakor tvoja sestra Koprnela?

Nato sem odgovorila prijazno: Saj naša Koprnela ne zna nič kuhati!

Potem je rekel zopet gospod Čeh: Kako da ne? Saj dela tako dobre češpljeve knedlike!

Nato sem odgovorila: Pa čudno! Tiste knedlike in vse drugo dela naša kuharica Micka, ne pa Koprnela. Koprnela samo v kuhinji sedi in bere nemške romane. Kadar pa misli, da boste prišli vi, pa hitro vzame kakšen piskrček v roke in kaj onegavi, kakor bi imela bogve koliko dela.

Gospod Čeh se je začudil in vprašal: Ali je to res?

Odgovorila sem: Res, res! Pa vprašajte našo kuharico!

Gospod Čeh je vprašal kuharico Micko in ta je odgovorila, da je vse res. Tako se je pokazala moja resnicoljubnost v najlepši svetlobi.

Nekoliko pozneje so se gospod Čeh, mama in Koprnela jako glasno pogovarjali. Nazadnje pa je rekel gospod Čeh: Mavs! in je kar izginil!

Tudi jaz sem izginila, ker se mi je zdelo nekaj narobe. Izginila sem nemudoma v šolo.

Gospod Čeh si je potem izbral našo mlado kuharico Micko za nevesto in se v naglici z brcovlakom odpeljal z njo na zakonsko potovanje v Prago, da bi mu tam kuhala češpljeve knedlike.

Koprnela je kričala, da sem zopet jaz kriva vse nesreče, ker vse izčenčam! Potem me je jezno potegnila za mukotrpne lase. Papa je rekel, da preveč berem, zato mi gredo same neumnosti po glavi.

Jaz pa mislim, da je sramota, ker Koprnela ne zna kuhati, kuharica Micka pa zna, čeprav se je manj učila. Če pa Koprnela ne zna kuhati, naj se pa vsaj ne baha, da zna, ali naj se pa nauči!

Koprnela se je potem na vse kriplje jokala, dokler ni nehala. Medtem so vsi naredili pogrom na mojo preganjano nedolžnost. Toda moje pero naj potrpežljivo molči in naj ostane pokrito s plaščem tihe žalosti!

Od razburjenosti in od jokanja je Koprnela hudo shujšala. Zato je po večerji pojedla še zbirko 5—6 safalad in celokupno potico. To jo je malo potolažilo. Tudi se je zopet nekoliko izredila. Bila je tako sita, da b' gnala mlinke kamne tri.

Pozneje mi je papa še enkrat rekel: Da bi te mačka pofrizirala! Ali nisi mogla molčati? Govoril je tudi o šibi, ki se meni tako gnusi. Samo stric Nande me je zagovarjal. Zato mu bom vedno hvaležna. Nazadnje so me spodili brez večerje spat.

O kako sem nesrečna in poparjena!

Tako žalostno je minul drugi zakonski ženin naše Koprnele!

Zdaj se moram pa še v naglici podpisati, ker se mi mudi v šolo.

Vida,

učenka in preganjana nedolžnost
5. razreda.

IVAN ALBREHT:

Na peronu.

Po peronu vrvijo ljudje: postreščki, uslužbenci in potniki, ponižni nekateri, drugi samozavestni in visoki, taki, ki vedo, da se svet suče samo zaradi njih in okrog njih, in taki, ki vedo, da bo na svetu vse lepo v redu tudi tedaj, ko oni ne bodo več tlačili zemlje, in slednjič še tisti, ki jim je eno in drugo deveta briga. Teh je največ. To so otroci dneva, ure, trenutka, ljudje, ki žive popolnoma in vedno v svoji hipni nalogi.

Zdajle pride stric, brat se odpelje, sestra se vrne zdajle.

Vlak pridrvi, stric izstopi, brat odhaja, sestra se bliža peronu — vse ostalo je brez pomena. Objem, poljub, stiskanje rok, hitro, naglo in pristrčno.

— Milica ima že dva zobčka.

— Janček je shodil pred tednom. Saj smo ti pisali. Ali si dobil?

— Dobil. To je lepo. No, no, da ste le zdravi.

In tako dalje. Naročila, novice, vprašanja, dokler ne stoje na trgu pred kolo-dvorom.

Na peron prihajajo drugi, prihajajo, odhajajo, in se gnetejo kakor mravlje, kadar jim vržeš hrošča v mravljišče. Med njimi je fant, mlad, v ponošeni obleki, pa iskrih oči in vedrega obraza. Od daleč vidim, kako riže med ljudmi in mi hoče nasproti.

— Zdravi! Pa smo zopet skupaj, kajne!

Z roko mi maha, z očmi me pozdravlja in ves je v ognju od veselja.

— Saj me poznate, ali ne?

— Seve, pravim preko ljudi, čeprav se ne morem domisliti, kje bi ga bil srečal in kdaj.

— Glinkarjev Tone iz Loke pod Šmar-jeto, mi pojasni, ko pride do mene in mi seže v roko.

— I, seve; kako ne bi človek poznal Korošca, pa še takega fanta, mu pravim veselo in žalostno obenem. Kakor film mi beže pred očmi groteskne sence iz naše koroške tragikomedije. Bogve, koliko je zdaj med nami teh nedolžnih žrtev teuton-ske požrešnosti? Ali jih šteje kdo, ali je kje roka, ki bi jih pobožala z ljubeznijo v teh frpkih dneh? ...

— Si moral bežati?

— Z enim zadnjih vlakov sem se odpeljal. Kakih dvajset fantov nas je bilo iz okolice, pa smo še med potjo trosili nem-čurjem popra v nos. Vso pot smo pre-pevali:

Vse naše nemčurje
bom skupaj pobral,
v en žakelj zavezal
pa v Drav'co zažgal.

To vem, da jih je mikala jeza. Tudi to smo jim povedali, da so dobili Koroško z golju-fijo, pa ne z glasovanjem.

Ko govori, ni niti sence trpkosti v njegovem glasu in beseda mu polzi kakor igračka po gladki vrvici.

Počasi se prerineva do ograje, da sva tako vsaj od ene strani varna pred večnim suvanjem in odrivanjem.

— Ti je hudo po domu, kajne?

— Ne smem reči. Samo to me jezi, da redi tako lepa zemlja tako ogabne ljudi, kakor so naši nemčurji. Včasih, ko takole preiščujem, si zaželim, da bi bil vsaj pol ure Bog. To bi jim pokazal. Tako bi jih naklestil, da bi precej vedeli, zakaj ima vsak oreh križ. Sicer se jim pa že dobro otepa. Tista, ki je v Resniku pokopavala psa kot Jugoslavijo, že podpira zemljo z nosom. Ona stara devica v Kotmari vasi, ki je jezdila, ko so na pustni torek pokopavali Jugoslavijo, je pa dobila takega volka, da še zdaj ne more na noge. Bojo že še videli vsi skupaj. Kadar mrtvaki vstanejo, ne poznajo šale. Preden bo vsega konec, pride sodni dan, ali ne?

— Seve, gotovo! ga potrjujem v veri in težko mi je ob misli, da bo mogoče to-

liko žive vere grdo varala in pomendrala prihodnost.

Mimo naju pride gospod, eden tistih, ki vedo, da se svet suče samo okrog njih in radi njih.

— To je gotovo nemčur! pripomni fant nejevoljno.

Prisluhnem in slišim, da res govori veljak v blaženi nemščini, z zadirljivim na-glasom ljubljanskega rodoljuba iz pred-vojnne dobe.

— Vidite, takim bi bilo treba poka-zati vrata! nadaljuje fant, ko spozna, da je bil njegov sum upravičen.

Ko ne pričaka mojega odgovora, si premisli:

— Še bolje pa je menda res, če jih pustimo v miru. Takšnale prikazen se mi zdi kakor snetjavost na žitu. Nekaj ga res okuži, ostalo pa je potlej tem lepše poleg gnusobe.

Začudil sem se takim besedam, pa sem ga povprašal:

— Ali ti gre dobro tukaj?

— Dobro.

— Imaš kako delo?

— Doslej še ne.

— Kaj si šel tako dobro podkovan z doma, da lahko živiš kar tako.

— Par kron sem prinesel, seve, ali to mi je pošlo, že zdavnaj. Potlej sem šel na begunski urad. Tam so bili gospodje tako prijazni, da vam ne morem povedati. Tri-deset kron so mi dali in kosilo za tri dni. Kaj pa hočete več?! Toliko dati, pa kar tako vbogajme!

Bilo mi je tesno. Kako smo bedni vsi skupaj! Človeku, ki je z dušo in telesom naš, čeprav je bil rojen v objemu german-skega zmaja, človeku, ki je ostavil zemljo in svojce zavoljo nas, človeku, ki je iz ko-renjaškega, brezskrbnega kmečkega fanta postal čez noč vagabund radi nas, takemu človeku damo trideset kron in kosilo za tri dni.

Pogledal sem fantu v oči. No, bile so čisto resne in nehlinjena hvaležnost je se-vala v njih.

I. Š. OREL:

Pasti in zanke.

Kriminalni roman iz polpretekle dobe.

(Dalje.)

Zakaj Peter je bil čez vse oprezen in previden maček. Slišal je o raznih slučajih, ko so svojci leta in leta služili pri stricih in tetah, pa jih je potem presenetil kak testament bogve komu na korist, da so se morali za svoj zaslužek šele prepirati in pravdati. Res, ni misliti, da bi tudi njegov stric napravil kaj takega, toda bolje je bolje. In ker je bil tudi starec takoj pri-pravljen, — dà, celo v velikansko zabavo mu je moralo biti, kakor se je smejal, ko sta sestavljala tisto »službeno pogodbo« — pa sta lepo napisala in podpisala.

In kar je res je res: po stričevi smrti tu res ni bilo treba nobenih prepirov in tožba ... Peter je sicer stopil k odvetniku — ki pa tudi ni mogel drugega nego z rameni skomizgniti in vzeti za to primeren bankovec — potem pa se je odpeljal k Sibeltu in pobral svoje »prihranke«. Zakaj Julij ni hotel primakniti niti treh beličev, češ, da ima zanje od zadnjega cigana več, nego od takega brata, ki je bil s tisto svojo »vzornostjo« še največ kriv, da ga je bil stric takrat zapodil.

Peter je zaškrilpal z zobmi, zaklel in

odprl v zaduhlem brlogu majhno špecerij-sko trgovino. V tem brlogu je vsak dan pretičal od zore do mraka, potem pa sto-pil v svoje edino razvedrilo v kavarnico »Pri črnem Turku«.

In tam notri se je dogodilo nekega večera, da je pri brleči in smrdeči svetilki, ki je visela s stropa, v pravkar donešenem listu na svoje največje presenečenje zagle-dal obraz svojega brata Julija.

»Umorjen!« je zamrmral čez hip in je s tresočim se glasom poklical soseda, naj pogleda, ali prav vidi ...

Že je vrela vsa kavarna skupaj. In vsakdo je podobo na prvi pogled spoznal.

»Pa kaj je za božjo voljo delal v tistih krajih? Skoro že na drugem koncu države!«

»Koliko časa je že, odkar je z doma?«

»I, najmanj deset dni bo!«

»Ali je komu kaj povedal kam gre?«

»Kaj ni ves ta čas nič pisal?«

Vprašanja in odgovori so leteli sem in tja. Seveda se ni nihče obračal na Petra, o katerem so vsi vedeli, da se z bratom še pogledala nista. Sicer pa bi bilo tudi dru-gače zaman — Peter je še vedno nepre-mično sedel tam in buljil pred se.

»Zdaj si pa mož, Peter!« ga je zbudil šele kavarnar sam iz te otrplosti.

Dà, zdaj je bil Peter mož ... To je ob-čutil sam, to je bilo zapisano v vseh teh očeh, uprtih vanj. Kajti te oči so bile spet

prav tako spoštljive kakor tiste dni po stričevi smrti, predno so odprli starčevo oporoko ...

»Če je le tudi Julij ni napravil take!« je naenkrat zadrhtelo v Petru ...

Ta misel ga je kar vrgla pokoncu. Takoj v njegovo hišo, takoj na iskanje — pa bodi vpričo prič!

Vse posle pokojnikove je vodil njegov zaupnik Salis, mož že zato s tako poštenim obrazom in govorjenjem, ker drugega po-štenega na njem ni bilo. No, za Julija je bil prav zato kakor nalašč. Samo, da ga ni, ko se je vračal po bogve kolikem času od bogve kod, nadlegoval s kakimi dolgo-časnimi računi!

Ta mož je bil zato zelo neprijetno iznenaden, ko mu je sporočil Peter, da njegovega gospodarja ni več! Celo branil se je nekaj časa, da bi odprl njegove sobe in predale, češ, da je lahko še vse skupaj pomota ali slab dovtip. No, Peter ni bil človek, ki bi se bil dal odpraviti, in kmalu je vpričo Salisa in prijatelja kavarnarja brskal po bratovih papirjih.

No, ničesar razen neštetihi pisem sko-raj neštetihi žensk. In ko je Peter vprašal Salisa, ali se mu zdi verjetno, da bi bil pokojnik zapustil oporoko, se je moral celo ta zasmejati. Gospod Julij naj bi bil mislil na tako žalostne ali vsaj resne stvari!

Torej bo Peter zdaj pa res edini

— Kako pa živiš?
 — Vedno veselo. Ko gledam vesele ljudi, sem vesel in srečen, da sem tukaj.
 — In sicer?
 — Sam ne vem, kako pride. Lačen še nisem bil, odkar sem tu.
 Hotel sem pogledati po denarnici, toda fant je spoznal mojo namero in mi je ubranil:
 — Bog ne zadene, nikar!
 Na progo je prisopihal vlak. Stisnil sem fantu roko in sem brzo odšel. Občutek topega sramu se mi je zajedal v srce.

Politična kronika.

Ljubljana, dne 5. marca 1921.

Amerika je postala Evropi pravcati »bogati strica«, na katerega se ozirajo skoro vse države stare domovine s prosečnimi očmi. Ko je novi predsednik Zedinjenih držav, Harding, jasno in odločno izjavil, da se Amerika za Evropo ne bo prav nič več brigala, je to evropske diplomate precej konsterniralo. Belili so si glave in uganili, da bi bila Amerika po njihovem mnenju primorana podpirati zvezo narodov. Te dni pa je poslala Amerika v stari svet posebno noto, katere besedilo sicer še ni znano, pač pa se že dobro ve, da Harding svojih besed ne preklicuje. — Sloviti Hoover, ki vodi pomožno akcijo v Evropi, je prevzel posle državnega tajnika za trgovino v Zedinjenih državah, obdrži pa še vedno vodstvo omenjene pomožne akcije. — Sicer pa tudi v Ameriki ni vse tako lepo, kakor se vidi iz dalje. Zedinjene države so izdale naredbo, ki prepoveduje oziroma omejuje za dalje časa priseljevanje inozemcev. Stvar komentirajo različno. Ali je to morda finta, da se znižajo delavstvu mezde, ali pa vlada tamkaj res taka silna brezposelnost. — Med Panamo slavnega spomina in Costarico preti izbruhni resen spor. Brazilija je že od nekdaj znana kot ognjena peč, v kateri peko uporniški generali eden drugega.

Med Japonsko in Zedinjenimi državami vlada zelo napeto razmerje, ker Japonci nočejo odpuščati svojih čet iz Sibirijske. Japonska si je navzlic rivaliteti Zedinjenih držav znala utrditi svoj vpliv v svetovni politiki, zlasti v Evropi, saj je skoro ni konference ali komisije, v kateri bi ne bilo japonskih zastopnikov. Morda strah pred rmeno nevarnostjo vendar ni tako prazen.

Čim bolj se bliža pomlad, tem bolj se opaža mrzlično gibanje, ki se pripravlja v sovjetski Ru-

siji in v orientu sploh. V svet prihajajo alarmantne vesti o silnih pripravah za pohod boljševiških armad. Boljševiki upajo celo, kakor je izjavil poverjenik zunanjih poslov Čičerin, na pomoč Amerike. Prošle dni so poslali na Kitajsko na tisoče agitatorjev. Ne bomo se dosti motili, ako spravljamo v zvezo z njimi tudi gibanje izlomitov, ki so odrekli pokorščino celo sultanu kot svojemu vrhovnemu verskemu poglavarju, in to pod pretvezo, da je ententofil. Dejansko so boljševiki napadli že Gergijo in so, kakor vedo povedati nekatere vesti, zasedli Tiflis. — Te dni je bila izvoljena III. konstituenta republike Daljnega vzhoda. So tudi dokaj dolgo čakali nanjo!

Evropa stoji v znamenju brezposelnosti, stavk in represalij. Med strankami vlada splošna breznačelnost in nejasnost. Socialisti se davijo med seboj.

Pozornost vsega političnega sveta je momentano obrnjena na konferenco, ki se vrši v Londonu. Ententa hoče pritisniti Nemčijo k tlem in se menda niti ne zaveda, v kako nevarno igro se je spustila. Te dni je predsednik nemške delegacije predložil ententi nemške protipredloge na neznosne zavezniške zahteve. Protipredlogi so pa dosegli ravno nasproten uspeh in zavezniški zastopniki jih pod vodstvom Lloyd Georgea cinčno odklanjajo in prete nastopiti z najstrožjimi odredbami gospodarskega in vojaškega značaja, to je z zasedbo nemških ozemelj, predvsem rudnikov in z zasego nemške carine itd. Nemčija se razburja. Nič manj se ne razburja Avstrija, od katere zahteva ententa, naj ji izroči zlati zaklad bivše avstro-ogrske banke. Ententa nadaljuje svoje napore, da prepreči združitev Nemčije in Avstrije, po čemer stremi zadnja. — Češkoslovaški minister zunanjih poslov dr. Beneš se je vrnil s svojega toli pomembnega potovanja po Evropi. O tem potovanju je poročal na seji zunanjega odseka, pri čemer je omenjal, da se je popolnoma sporazumel z avstrijskim zveznim kancelarjem dr. Mayrjem glede gospodarskih odnosov med obema državama. Upati je, da pride do gospodarskega sporazuma s Poljsko. Glede pomoči Avstriji so zavezniški sprejeli dr. Benešev načrt, s katerim se bosta gotovo strinjali tudi Jugoslavi in Rumunija. V smislu jugoslovanskih in rumunskih interesov se reši po ministrovem mnenju tudi vprašanje Zapadne Madžarske. — V Italiji se je zadnji teden vršil kongres socialističnih strokovnih organizacij, na katerem je pretežna večina udeležencev zavrnila komunistične tendence. Sicer pa divjajo po vsej Italiji boji med fašisti in socialisti. Vestí javljajo o vedno novih žrtvah, pobojih in požarih. Isto se godi na Španskem in Portugalskem. Najsrečnejše še žive male države na severozapadu, ki se ne vtikajo v te homatijske ter se brigajo le za svoj gospodarski procvit. Iz Rusije čujemo o uporih in zopet uporih. Bunijo se baje kronstadtski mornarji, ki prete napasti Petrograd.

Ker je razmerje med Ljeningom in Trockim nekam napeto, komplikacije niso izključene. Z dežele javljajo o protiboljševiških vstajih, katere netijo bivši carski generali, ki jih podpira ententa. Trd oreh je tudi turško-grško vprašanje. Ententa kaže zadnji čas prijazno lice Turkom, ker so se ji Grki zamerili s tem, da so poklicali na prestol kralja Konstantina. Revidirati nameravajo mirovno pogodbo v Sèvresu, čemur pa se Grška z vsemi štirimi upira, češ da si ne da iztrgati ozemelj, na katerih biva v pretežni večini Grki. Med Poljsko in Rumunijo se menda pripravlja zveza vojaškega in gospodarskega značaja. — V Pragi se vrši drugi vzorčni velesojem, ki bo velikega gospodarskega pomena za Srednjo Evropo. Vsekakor ne ostane brez vpliva tudi na političnem polju. Madžarska rogovili po starem in živi od večnih procesov proti veleizdajalcem obstoječega režima. — Ljudsko glasovanje v Gor, Šleziji je določeno na 20. marec.

Doživeli smo končno kolikor toliko vesel dogodek na političnem obzorju naše države, prvo stopnjo do zunanje konsolidacije in prvo etapo do ogromnega dela, ki nas še čaka, namreč osvoboditev sedaj še zasužnjenih bratov. V Ljubljani se je sestala jugoslovansko-italijanska razmejitvena komisija, ki je takoj začela z delom. V soboto, dne 26. februarja so naše oblasti zasedle Logatec, Rakke in Planino s kraji, ki jim pripadajo. Navdušenje vsega slovenskega naroda, predvsem pa tamošnjega prebivalstva, ki je neznosno trpelo pod »kulturnim« tujcem, je bilo nepopisno. Splošno radost je kalila le misel, da jih je še mnogo onkraj meje, ki še niso rešeni. Komisija je začela s podrobnim trasiranjem mej. Upamo, da nas nade, ki jih stavljamo v našo delegacijo, ne bodo varale. Prav tako se je že začela razmejitev na reškem ozemlju in v Dalmaciji. Italijske čete zapuščajo posamezne otoke in oblast prehaja v jugoslovanske roke. Fašisti pri tem ne mirujejo in vpirajo v zasedenem ozemlju, predvsem v Trstu, krvave izgrede, pri čemer napadajo Slovence in socialiste. Vlada jim daje potuho s tem, da insinuirajo Slovence komunistično propagando. Prav te dni javljajo, da so ti barbari zopet napadli »Edinost«, razbili Delavski dom, srbsko šolo, in da napadajo celo Slovence v tržaški okolici. — Na severu bo razmejitev na štajerski črti kmalu končana. Avstrijska vlada je že tudi imenovala svojega zastopnika v komisijo, ki bo določila mejo med Jugoslavijo in bivšim koroškim glasovalnim ozemljem. — Potovanje francoskih generalov in posredovanje pariških diplomatov menda ni imelo zaželenega uspeha. Francoska vlada je imenovala v Beogradu novega poslanika Simona, ki je že došel v Beograd. Prejšnji francoski poslanik De Fontenay pa je že odrinil proti Parizu. — Da nas prijazni zavezniški ne prezro pri obnovitvah, je poslala jugoslovanska

dedič! Potem pa le sem s seznamom imovine! Koliko je rajnki pravzaprav podedoval, koliko je še ostalo, kje je? Razen nepremičnin seveda, ki so tu!

»Nepremičnine?« je zategnil Salis. »Opozoriti vas moram, gospod Peter, da je ostala samo še hiša in celo ta je napol prodana; zakaj gospod Julij je že potegnil polovico kupnine. Drugo pa je pred mesecem dni vse prodal. Hotel je namreč kar na tihoma spraviti vse v denar in zapustiti ta kraj, zato sem moral seveda tudi jaz o vsem molčati...«

»Prodal? Vse prodal?! Kje pa je denar?« je zahropel Peter.

»Najbrže pri bankirju Sibeltu. Gospod Julij je tudi po stričevi smrti nalagal vse tam,« je odgovoril Salis.

Po Petrovem hrbtu je nekaj mrzlo potegnulo... Obšla ga je zla slutnja, da s to dedščino morda spet ne bo nič. Toda že se je samega sebe ozmerjal z norcem. Kako da bi ne bilo — ali je mogoče, da bi bil brat že v tem kratkem času vse napravil in razmetal? Ne, k Sibeltu se odpelje, in sicer nemudoma! In tam najde lepo vso vsoto kar na kupčku.

Z izgovorom, da se pelje na grob svojega brata — da se bo ta drugače še najbolj naravni vzrok ljudem še najmanj verjeten zdel, niti pomislil ni, — je vse pripravil, da jutri na vse zgodaj že lahko odpotuje.

Ker v tistih časih še ni bilo železnice skoraj do vsake vasi, je moral Peter napraviti kakih pet ur najprej z vozom. To je bil seveda vražji strošek, in srce se mu je davi trgalo, ko je spravil v prvi predalček ogromne listnice, ki jo je bil nekoč našel v nekih smeteh, tolik znesek, kakor je bil potreben. Razume se zato, da mu je bil srčno dobrodošel tuji gospod, ki ga je pripeljal bližnji gostilničar k njegovemu vozu. Človek je rekel, da se mora nemudoma vrniti v glavno mesto, da pa radevolje prevzame polovico voznine.

Gospod Peter ni bil baš zgovoren in družine željen človek. Prijetneje pač je bilo v glavi računati, koliko že ima in koliko bo zaslužil tu, koliko tam. No, tudi sopotnik se ni vsiljeval. A kakor se navadno dogodi, če niso ljudje že naravnost čudaki ali oholeži, je beseda le dala besedo, in predno sta bila dve uri skupaj, sta že natančno poznala drug drugega. Vsaj Peter je mislil tako... Zakaj, že je on približno vse povedal: kako ga je bil stric opeharil, kako je potem na svoje začel in kako gre zdaj pogledat, kaj je z bratovo zapuščino. Čemu naj bi to, kar mu je oni razodel, ne bilo res? In tako ni niti dvomil, da njegov tovariš ne bi bil Leon Mardal, da ne bi bil včeraj samo po neki kupčiji prišel k Sv. Jakobu ter se zdaj vračal nazaj k svojemu kompanjonu v glavno mesto. Prav tako mu je tudi rad verjel, da pomaga

svojemu družabniku le od časa do časa, drugače pa potuje po deželi in inozemstvu, ker mu je na svetu več do zabave nego do dela.

Tudi na železnici sta si ostala druga in sta naposled skupaj izstopila na kolidvoru glavnega mesta. Mardal se je celo ponudil, da sprovede ljubega sopotnika v svoji kočiji do tja, kamor želi. Brez pomisleka je povedal Peter ime bankirja Sibelta, in kočija je oddrdrala po najkrajši poti tja.

Pa se je potem kar samo napravilo, da je naprosil Peter gospoda Mardala, naj bi stopil še k Sibeltu z njim, da bo za pričo, če bi hotel bankir kaj ongoviti.

No, celo nezaupljivemu Petru — nezaupljivemu napram možu, ki ga je radi njegove izredne vestnosti in natančnosti hvalila vsa dežela, preko vse mere zaupljivemu do človeka, ki ga je danes prvič videl — celo Petru se je že po prvem vtisu zazdelo, da bi Sibelt, kar je imel povedati, prav tako mirno povedal množici tisočih glav, kar je povedal zdaj njemu.

»Vi ste torej brat ubogega gospoda Julija!« je vzkliknil stavec. »O njegovi tragični smrti sem izvedel že pred tremi dnevi. In ste prišli, da kot njegov dedič poizveste o stanju njegovega depozita pri meni? No, sporočiti vam moram, da je gospod Julij dva dni pred svojo smrtjo

vlada v Pariz posebnega zastopnika, ki se bo udeleževal sej reparacijske komisije. Treba je biti previdnim, da si naša ljubezniva Avstrija ne izmoleduje od entente česa na rovaš Jugoslavije. — Italija nam je dala nedavno zopet lep dokaz svojega prijateljstva. Gotovo po intencijah pokojnega razkralja Nikite je razširjala po svetu vesti o pokolju med »srbskimi« (!) in črnogorskimi četami in o uporih v Črni gori. Vse se je izkazalo za neresnično. Šele angleška »bela knjiga« je poučila politični svet, koliko je italijanskim vestem verjeti. — Začetkom marca je odpotovala v Pariz delegacija beografskega mesta, da izroči francoskemu predsedniku Millerandu diplomu častnega meščanstva v Beogradu.

Pri vsej nejasnosti političnega položaja in negotovosti, ki vlada v razmerju med radikalno-demokratskim blokom do zemljoradnikov in muslimanov, delo v ustavnem odseku napreduje. Dosele je bilo sprejetih 65 točk ustavnega načrta, ki tvorijo ravno najkočljivejši del ustave. Upati je tedaj, da pojde odslej delo še hitreje od rok. Določeno je dosedaj ime države, pravice kralja in državljanov, uveden je enodomni sistem, določena volilna pravica (tudi uradnikov), urejeno šolstvo, tiskovni zakon itd. Ko to pišemo, se bavi posebni pododsek s členom 45., ki govori o narodnem predstavništvu, kateremu hoče dati ime »narodna skupščina«. — Na Hrvaškem je bil imenovan za novega bana dr. Tomljenović, dočim vprašanje bosanske deželne vlade še ni rešeno. — Kabinet ministrstva za šume in rude je dobil novega načelnika, in sicer profesorja zagrebskega vseučilišča dr. Nenadića. — V Južni Srbiji se je doslej naselilo že kakih 200.000 ljudi iz raznih krajev naše države. Naseljenci so se gospodarsko dobro organizirali in je upati še na lepe uspehe. — Kakor vedno, so nas dobri zavezniki — Francozi zopet priščipnili. Po dolgem zavlavljevanju so nam odstopili že dolgo obljubovane vojne ladje v Boki Kotorski, seveda v takem stanju, da niso za nobeno rabo. Kar je bilo porabnega, so odnesli. — Na francoski rivieri je pobrala smrt črnogorskega razkralja Nikite, ki bi bil domovini lahko častneje služil. Z njim je zamrl eden najopasnejših intrigantov proti edinstvu našega troimenega naroda. Sicer pa »De mortuis nil nisi bene« — Govori o mrtvih le dobro! Svoje čase je imel za Črno goro velike zasluge.

Novi predsednik deželne vlade za Slovenijo, dr. Baltić, je že nastopil svoje posle. Povodom izpremembe deželne vlade je bil prejšnji vodja deželne vlade odlikovan z redom sv. Save II. razreda. — Po vsej Sloveniji je že opažati gibanje za občinske volitve. Stranke se mrzlično pripravljajo. Razburjene so tudi ženske, katerim volilni red ne daje pravice glasovanja. — Novo življenje se razvija v ozemlju, ki smo ga sedaj otele Italijanom. Snujejo se nova in oživljajo stara društva, ustanavljajo se uradi in vse se pripravlja za nadaljnji boj, ki nas

dvignil pri meni ves svoj denar... Tu je njegovo lastnoročno potrdilo, če izvolite!»

Peter se je sesedel na stol za seboj.

»Vse..., vse da je pobral?« je za-grgal.

»Vse razen sto frankov, ki naj ostanejo, je rekel, da seme, da ga popolnoma ne brišem iz svojih knjig, ko misli kmalu zopet kaj naložiti, oziroma prinesiti nazaj, če se mu neka nameravana kupčija ne ponesreči.«

»Kaj? O kupčijah je govoril?« je jeknil nesrečni Peter. »In koliko... koliko je dvignil?«

»Osemdesettisoč frankov.«

»Samo osemdesettisoč? Potem pa ni izključeno...«

»Da je imel še drugod kaj?« je dopolnil Silbelt. »Ne verjamem. Gospod Julij je bil namreč v zadnjem času neprestano nad menoj in je dvigal in dvigal kakor blazen. Vse moje svarjenje je bilo zaman. Posebno tudi radi zadnjega zneska sem mu nujno svetoval, naj takih vsot ne nosi s seboj, ko lahko z nakazili opravi. Toda, on je rekel, da že ve, kaj dela, in ker se ne čutim poklicanega, da bi bil svojim klientom še za variha, sem mu odšel in mu voščil dober uspeh.«

»In potem ga ni bilo več nazaj?«

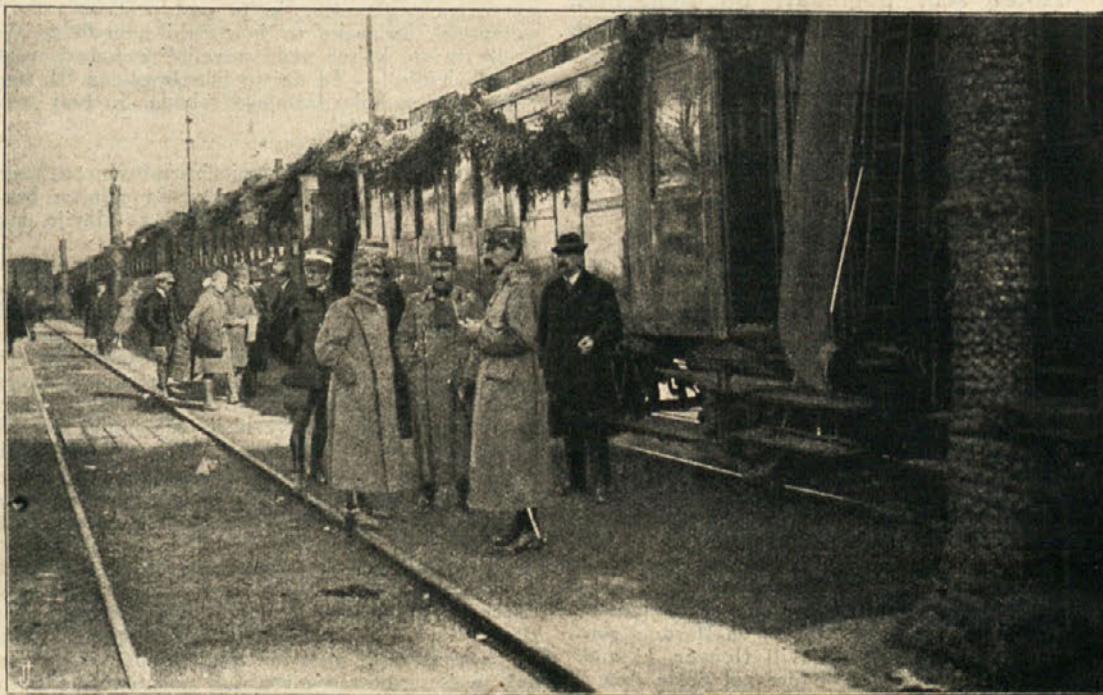
(Dalje pri hodnjič.)

čaka. — Na svojem povratku iz Beograda se je mudil v Ljubljani naš poslanik v Pragi, g. Hribar. — Nemci na Koroškem izvajajo še nadalje nasilje nad našimi ljudmi in ne preide skoro dan, da ne bi

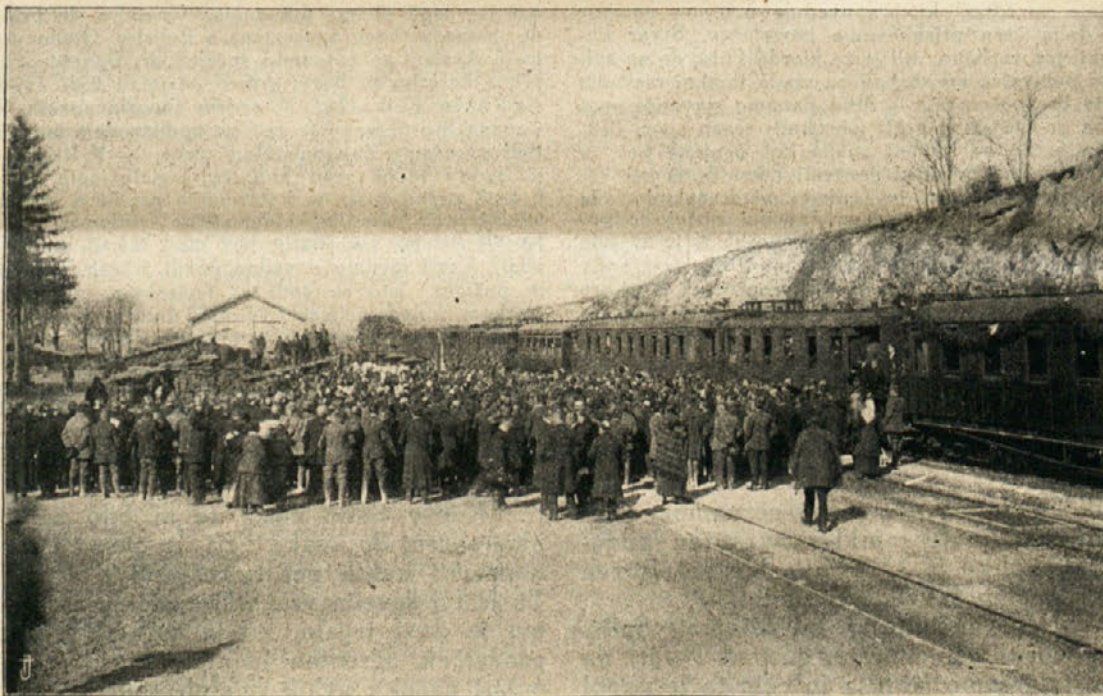
nam poročali o krivicah nad tem ali onim našim človekom. Značilno je, da se ententa za to niti ne zmeni. — Te dni so se služile po vsej Sloveniji žalne službe božje v spomin vojvoda Mišića.

V svobodnem Logatcu (glej naslovno stran).

Fotogr. M. Brinšek.

Sprejaj člani razmejitvene komisije (od leve na desno): Italijanski general Vaccheli, pukovnik Daskalović, general Maister; v civilu zastopnik deželne vlade za Slovenijo dvorni svetnik Kremenšek.

Slavnostni sprejem jugoslov. oblastev na kolodvoru v Rakeku.

Osvobojeno ozemlje.

Pogodba, ki so jo naši in italijanski delegati 12. novembra 1920 sklenili v Rapallu, nam odstopa od ozemlja, ki so ga Italijani zasedli po razsulu Avstro-Ogrske monarhije, ozek pas vzdolž demarkacijske črte. To ozemlje šteje približno 7000 prebivalcev, zavednih Slovencev. Glavni kraji so: trg Logatec, Planina, Rakek in Hotedersica. — V petek, dne 25. februarja se je večina italijanskih čet umaknila iz teh krajev, in domenjeno je bilo, da naslednjega dne naše oblasti zasedejo ta pas in prevzamejo upravo. Dne 26. februarja dopoldne je slavnostno z zelenjem in zastavami ozaljšani poseben vlak južne železnice prestopil dosedanja demarkacijsko črto, ki je kakor kitajski zid ločila odrešeno in neodrešeno ozemlje, in je ob zvokih narodnih himen privozil na postajo Logatec, kjer je ogromna množica našega zavednega naroda z radostnimi vzkliki in navdušenimi ovacijami pozdravila zastopnike došlih oblasti, v prvi vrsti našega generala Maistra, predsednika jugoslovanske delegacije razmejitvene komisije, ki bo skupno z italijansko delegacijo na licu mesta določila novo državno mejo, ter ostala člana delegacije, polkovnika Ječmenića in Daskalovića, dalje dvornega svetnika Kremenška kot zastopnika deželne vlade za Slovenijo in zastopnike drugih civilnih in vojaških oblasti. Vršili so se nagovori, iz katerih je

odsevala radost, da so se ti lepi, na gozdovih tako bogati kraji po dolgi in hudih dveh letih italijanskega gospodstva zopet združili z majko Jugoslavijo. Marsikatero oko se je ganjenja rosilo. Italijanski in naši vojaki ter častniki so si izkazali vojaške časti, nakar so oni odkorakali, naši pa takoj prevzeli varnostno službo, ki je bila že prej vsakemu natanko določena. Italijani so našim prevzemajočim železničarjem sicer delali malo sitnosti, pa je vseeno šlo vse prav gladko. Po formalnem prevzetu vseh uradnih poslov so malčštevilne italijanske zastave, ki so še visele na uradnih poslopih, zginile in ves kraj je bil le še v naših trobojnicah. Ravnotako prisrčen in navdušen je bil sprejem na ostalih dveh postajah, ki so prešle pod upravo jugoslovanskega dela južne železnice, na Planini in Rakeku. Navdušenje je bilo povsod velikansko. Povsod v teh krajih se je po vaseh razvil spreved, v katerem je ob zvokih dveh godb, ki so svirale same narodne koračnice, korakalo staro in mlado in navdušeno prepevalo naše tako lepe pesmi in vzklikalo Jugoslaviji in naši vojski. — Ko se je proti večeru vlak povrnil v Ljubljano, so ga na vseh treh novih jugoslovanskih postajah že odpravili naši uradniki južne železnice. Vojaštvo je zavzelo svoja mesta, ravnotako orožniki, cariniki, železničarji in drugi. Pri blagajnah se je pojavil naš železničar, ki je voznino takoj pobiral le v dinarjih. Lira je izginila iz prometa.

Zahtevajte povsod samo pristno ZLATOROG-MILO

Ljudsko štetje leta 1910. in 1921.

Vse države sveta prirejajo periodično, navadno vsakih deset let, uradni popis prebivalstva in živine. To je zelo važno, ker mora država imeti točne podatke, da zamore zasledovati razvoj v vseh panogah, zlasti v gospodarskem pogledu. Na podlagi izidov teh periodičnih štetij ureja država svoje gospodarstvo in svoje finance. Zlasti ko gre za prehrano svojih prebivalcev, mora natanko vedeti, koliko oseb je treba preživljati in koliko živine krmiti. Potem šele vidi, koliko lastnih produktov mora ostati v deželi, oziroma koliko jih mora uvažati in koliko jih more izvažati. Štetje je pa tudi važno iz političnih razlogov. Vse polno je vzrokov, ki silijo državo, da se v rednih presledkih ugotovi število zlasti njenih prebivalcev.

Pri nas bi se moralo ljudsko štetje izvršiti v noči od 31. decembra 1920 na 1. januar 1921. Zakasnilo pa se je za en mesec, tako da se je moglo izvršiti šele 31. januarja l. l. Naravno je, da se natančne številke štetja ne dajo tako ugotoviti. Vendar pa so že znani izidi nekaterih štetij, tako n. pr. za Slovenijo v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptuj.

Izid ljudskega štetja za ta mesta je zelo zanimiv. Predvsem vidimo, da so bile dosedanje cennitve prebivalstva teh mest zelo pretirane. Smatrali so n. pr., da se je središče Slovenije, Ljubljana, povečala za gotovo še enkrat toliko prebivalcev, Maribor in Celje gotovo za polovico. Temu pa ni tako. Ljubljana je po štetju z dne 31. dec. 1910 izkazala 46.630 prebivalcev, sedaj pa 53.073, Maribor leta 1910. 29.994, leta 1921. pa le 30.739, Celje pred desetimi leti 6619, letos pa okrog 6700 (natančne številke za to mesto še niso ugotovljene), Ptuj l. 1910. 4625, letos pa le 4449. Vidimo, da se povečanje prebivalstva Ljubljane skoraj krije z naravnim prirastkom, ki bi ga imeli, ako ne bi bilo svetovne vojne in ako bi stara Avstrija še obstojala; stanovanstvo Maribora in Celja pa je ostalo pod naravnim prirastkom. Ptuj je celo nazadoval. Doslej še ni popolnoma jasno, kje tiči vzrok temu nesoglasju med pričakovanimi in dejanskimi številkami.

Izid ljudskega štetja v teh mestih je na drugi strani zanimiv z ozirom na izpremenjeno razmerje med narodnostmi v Sloveniji. Vidimo, da je število Nemcev silno padlo. Dočim je bilo leta 1910. v Ljubljani po uradnih navedbah le 37.931 ali 81,34% Slovencev, je 6742 ali 14,48% oseb navedlo nemščino za »občevalni jezik«, kar so avstrijske oblasti pretvorile v toliko Nemcev. Po zadnjem štetju pa izkazuje Ljubljana 50.275 ali 94,72% Jugoslovanov (Slovencev, Hrvatov in Srbov), Nemcev pa le 1690 (3,18%). Še večja je razlika v obeh največjih mestih našega dela Štajerske, v Mariboru in Celju, ako pomislimo, da sta ti mesti doslej veljali kot skoraj izključno nemški, vsaj po izjavah nemških uradnih in neuradnih močitev. Dočim je bilo v Mariboru leta 1910. še 22.653 (75,56%) Nemcev, jih je sedaj le še 6512 (21,18%). V istem razdobju pa se je število Jugoslovanov povišalo od 3828 (12,76%) na 23.469 (76,35%), tako da je sedaj razmerje 1:4, dočim je bilo še pred desetimi leti 5:1. Enako je tudi razmerje v Celju. Leta 1910. je 4625 (66,74%) oseb navedlo nemščino kot občevalni jezik — t. j. priznali so se za Nemce — in le 2027 (29,29%) prebivalcev slovenščino ali srbo-hrvaščino. Sedaj pa je razmerje popolnoma drugačno. Nemščino je kot materinščino navedlo okrog 940 oseb (15%), slovenščino in srbo-hrvaščino pa 5760 (85%). Razmerje se je torej od 3:1 izpremenilo približno v 1:5. — Ptuj je bil pred prevratom eden najbolj zagriženih nemških taborov. Pred desetimi leti je izkazal jedva par odstotkov Slovencev. Sedaj pa, leta 1921., je bilo v Ptuj od 4449 popisanih oseb 3347 Jugoslovanov ali 75,23%, Nemcev pa le 974 ali 21,89%. — Popolnoma presenetil pa nas je izid ljudskega štetja v Kočevju. Kočevski okraj je bil takorekoč skoraj popolnoma nemški, vsaj so ga smatrali kot takega. Tu se je priseljeno nemštvo ne samo ohranilo, marveč, kar je naravno, tudi precej razširilo. Sedaj pa so

od 3252 prebivalcev našli 1826 Slovencev in 243 Srbo-Hrvatov, torej 2069 Jugoslovanov, in le 1154 Nemcev. Iz dosedanje neznatne slovenske manjšine je nastala po prevratu dvetretjinska večina; zaka' našli so 63,62% Jugoslovanov in samo 35,49% Nemcev. — Lahko trdimo, da bo končni izid ljudskega štetja tudi v drugih ponemčenih krajih prinesel ravnokako razveseljive številke, kakor v pravkar navedenih. Vse te številke še niso končno objavne, toda razmerje se bistveno ne more izpremeniti.

Iz vsega tega sledi, da so se z ustanovitvijo edinstvene države Jugoslavije narodnostne razmere temeljito izpremenile. Vsi smo vedeli, da so zlasti na Štajerskem pred prevratom mesta izkazovala največji odstotek Nemcev ali bolje rečeno ponemčenih Slovencev (podomače Nemčurjev), dočim je bilo podeželno prebivalstvo izključno slovensko, izvzemši malenkostno število Nemcev, ki pa so se vsi priselili s severa. Prevrat je pravo razmerje med narodnostmi na našem ozemlju popolnoma razbistril, in tudi inozemstvo lahko vidi, da smo imeli prav, ko smo vedno trdili in tudi dokazovali, da je nemštvo v naših krajih le umetno in naši kraji le nemško pobarvani. Ako pa si stopil bliže, si že takrat videl, da je pri nas vse slovensko, oziroma srbo-hrvatsko, kratkomočno jugoslovansko.

Oglejmo si nekoliko druga mesta. Ptuj ima 4449 prebivalcev, od teh je 2976 Slovencev, 371 Srbo-Hrvatov in 974 Nemcev. Ormož šteje 1093 prebivalcev (926 Slovencev, 41 Srbo-Hrvatov in 100 Nemcev). Rogaška Slatina je imela na dan popisa 486 prisotnih oseb, in sicer 416 Slovencev, 15 Srbo-Hrvatov in 38 Nemcev. Rogatec 713 prebivalcev (535 Slovencev, 44 Srbo-Hrvatov, 124 Nemcev), Središče 1145, med temi 1118 Slovencev, 21 Srbo-Hrvatov in 3 Nemci, Kamnik pa 2452 stanovalcev (2333 Slovencev, 41 Srbo-Hrvatov, 24 Nemcev).

V Zagrebu so našli 108.338 prebivalcev, v Beogradu pa 110.319. Ti dve mesti imata že več desetletij približno enako število prebivalcev. Pred desetimi leti sta imeli obe mesti po 82.000 stanovalcev. Iz teh podatkov vidimo, da se tudi v svobodni Jugoslaviji skoraj enako razvijata. Od ostalih večjih mest naše države imajo, kolikor je doslej ugotovljeno, Sarajevo 59.097 prebivalcev, Mostar 16.404, Varaždin 13.648, Subotica, po velikosti največje mesto Jugoslavije, 118.000, Sombor 33.000, Senta 34.000, Velika Kikinda 31.000, Veliki Bečkerek 33.000, Pančevo 27.000 in Vršac 33.000. Zanimivo je, da ima teh sedem največjih mest v Vojvodini skoraj enako število prebivalcev in so v tem pogledu približno na isti višini kot naš Maribor.

† Nikola I. Petrovič Nječuš.

Iz Antibesa na francoski rivieri prihaja vest, da je 1. marca tamkaj umrl Nikola I. Petrovič Nječuš, bivši kralj Črnogorcev. Z njim lega v grob ena najmarkantnejših evropskih osebnosti, ki je skoraj 60 let vodila usodo sicer enega najmanjših, zato pa najhrabrejših narodov Evrope, črnogorskih sokolov.

Nikita se je rodil 7. oktobra 1841. Ko so njegovega strica, kneza Danila, dne 31. julija 1860 umorili v Kotoru, mu je sledil na prestol črnogorskih knezov. Njegova vladavina je bila zelo burna. Komaj je zasedel prestol, že je prišel v navzkrižje s Turki. Posredovala je Rusija, in Črna gora je ohranila svojo neodvisnost. V osvobodilnih bojih od 1875 do 1878 je Črna gora igrala važno vlogo. Junaški boji s Turčijo so se končali z berlinskim mirom, ki je kneževino skoraj podvojila. Toda popolnega miru v deželi tudi sedaj še ni bilo. Večni vpadi turških in zlasti albanskih tolp so črnogorske sokole prisilili, da so imeli vedno pripravljeno orožje. Toda vsi ti vpadi so se izjalovili ob brezprimerni hrabrosti črnogorskih junakov. Sledila je kratka doba miru.

Knez Nikola je povzdignil svojo deželo in uvedel nekaj modernih reform. Blagostanje v državi se je nekoliko dvignilo. Ob aneksijski krizi leta 1908/09 je stala Črna gora na strani Srbije. Takrat se je komaj preprečila vojna. Ob svoji petdesetletnici vladanja si je nadel naslov kralja, kar so vse velesile priznale. Tri leta kasneje je Črna gora vstopila v balkansko zvezo, in Nikitov najmlajši sin Peter je dne 9. oktobra 1912 sprožil prvi top proti Turkom. Znano je junaško obleganje Taraboša, ki so ga Črnogorci po hudih in krvavih bojih z brezprimernim junaštvom in ogromnimi žrtvami iztrgali iz turških rok in s tem za vedno zapečatili turško gospodstvo ob spodnjem Jadranu. Zmagovita balkanska vojna je, kakor vse druge države balkanske zveze, tudi Črno goro zelo povečala.

Komaj si je deželica nekoliko opomogla, že se je pričela svetovna vojna. Kralj Nikita je bil odločno na strani Srbije. Njegovi junaki so hrabro odbili vse napade avstro-ogrskih in nemških armad, ali končno je deželica le podlegla. Trdnjava Črne gore, sivi Lovčen je padel, in govori se, da kralj Nikita pri tem ni imel čistih rok. Avstrijo je prosil za mir, ki je nato zasedla vso deželo. Del njegove vojske se je podvrnil, ostanek pa je šel s kraljem v Italijo. Po prevratu se je dne 24. dec. 1918 sestala velika narodna skupščina v Podgorici, ki je sklenila ujedinjenje s Srbijo in ostalimi pokrajinami v kraljevino Jugoslavijo in kralja Nikito in vso njegovo dinastijo odstavila s črnogorskega prestola.

Kralj Nikola je svojo deželico vladal patriarhalno, kar je bilo za tako majhno državo edino na mestu. Ko so nastopile druge razmere in je narod zahteval modernih reform, se kralj temu ni uklonil. Dal je l. 1905. sicer deželi nekako ustavo, toda le bolj na papirju. Svojemu narodu je bil gospodar, najčistejši avtokrat, ki se ni mogel uživati v nove razmere. Zato je razumljivo, da zadnja leta njegovega vladanja narod ni bil posebno zadovoljen z njim. Osebnost koristi so mu čisto šle nad glavo. Tako je prišlo do tega, da je Avstriji ponudil mir in po prevratu spletkaril proti našemu ujedinjenju in na francoskem v prognavstvu še vedno nastopal kot vladar Črne gore, v čemer ga je naravno podpirala naša sovražnica Italija in zlasti njegov zet kralj Viktor Emanuel. Na vsak način se je hotel vzdržati na črnogorskem prestolu, toda časi so se izpremenili.

Vsekakor pa je bil kralj Nikita zelo pretkan diplomat in politik. Njegovi spretnosti se je posrečilo, da je svoje hčere zelo dobro omožil. Sicer pa so tudi slovele po svoji lepoti. Ena njegovih hčera, pokona Zorka, je bila soproga našega kralja Petra in je kralj Nikita torej stari oče našega regenta Aleksandra, druga pa je italijanska kraljica Jelena. Dve hčeri sta ruski veliki kneginji, kateri je ruska revolucija in boljševiški režim strmo glasil in jima odrekel vse pravice, ki jih uživajo vladajoče hiše. Kljub vsej romantiki je zadnji vladar Črne gore končal s tragedijo: oče in dve hčeri s prestola, rodbina razpršena po vsem svetu, in sivolasi vladar je svoje poslednje dni preživel v prognavstvu, obsovažen in zasmehovan, od svojih bivših podanikov proklet...

Kralj Nikola se je udeleževal tudi na literarnem polju. Njegova najboljša pesnitev je »Balkanska carica«, ki se je igrala že na vseh boljših slovenskih odrih, ter znana »Onam' onamo, za brda ona«, ki je kasneje postala črnogorska himna. Poleg tega je spisal še mnogo drugih večjih del in pesmi.

Listnica upravnistva.

Dne 3. t. m. smo prejeli po poštni nakaznici datirano po poštne pečatu iz Nov. od 22. februarja naročnino 72 K. Ime odpošilatelja je nečitljivo. Prosimo, da se dotični g. naročnik znova zgleda s točno navedbo svojega naslova.

Pisalne stroje:

Imperial, Kontinental, Remington, Century, barvne trakove, ogljen papir najboljše kakovosti ter vse potrebščine za razmnoževalne aparate ima v zalogi

Franc Bar

Ljubljana
Cankarjevo nabrežje štev. 5

Mehanična delavnica

za popravila pisalnih in računskih strojev ter kontrolnih blagajn.

Telefon štev. 423.

Delniška glavnica:
K 30,000.000

JADRANSKA BANKA

Rezerve: nad
K 10,000.000

SPREJEMA:

Vloge na knjižice. — Vloge na tekoči
in žiro-račun
proti najugodnejšemu obrestovanju.

KUPUJE IN PRODAJA:

Devize, valute, vrednostne papirje i. t. d.

ESKONTIRA:

Menice, devize, vrednostne papirje i. t. d.

Beograd
Celje
Dubrovnik
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor
Metković

Opatija
Sarajevo
Split
Šibenik
Trst
Zader
Zagreb
Wien

Naslov brzojavkam:
Jadranska.

Telefon
št. 159 in 257.

IZDAJA:

Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in
inozemna mesta.

DAJE PREDUJME:

na vrednostne papirje in na blago, ležeče
v javnih skladiščih. Daje trgovske kredite
pod najugodnejšimi pogoji.

PREVZEMA:

Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Aleksandrova cesta št. 13 **IVAN KRAVOS** Koroška cesta št. 17
MARIBOR

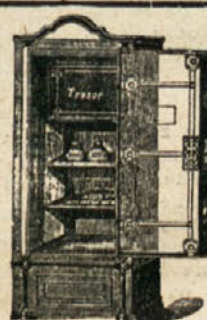
Sedlarska delavnica in zaloga konjskih oprem za
lahko in težko vožnjo, kakor tudi raznih potrebščin
za konje, navadni beli kakor tudi najfinejši bičevniki
z žico in biči za kočije. Obnošene opreme in sedla
na izbiro. Razni kovčegi in torbice za potovanje.
Vrvarsko blago. **Gonilni jermeni** v vsaki
širini za stroje, mline, žage i. t. d.
Na debelo in na drobno. Postrežba točna in solidna.

Razširjajte ilustrirani list „PLAMEN“!

p. Guštanj, Slovenija

proizvaja: Martinsko in to-
pilniško jeklo za vsakovrstno
uporabo; kovano jeklovino za
avtomobilno in letalno indu-
strijo, za železnice in ladje-
delnice; jeklene osovine za
tovorne vozove; pudlano jeklo
v predvojni kakovosti.

Ognja in vloma varne

**Wertheim - blagajne in
Wertheimove kasele**

razpošilja **I. jugosl. izdeloval-
nica blagajn Franc Schell,**
Maribor, Koroška cesta št. 31.

**Najceneje kupite
kolomaz,
olje proti prahu,
petrolej,
vazelin,**

**pri Dravogradski rafineriji
mineralnega olja, Maribor.**

Stalni zastopniki se iščejo!

**Položnice
„Jugoslovenske
Matice“**

se dobe brezplačno na vseh
poštah uradih. Zahtevajte
jih in uporabljajte jih za
vplačevanje članarine in
vpošiljanje daril.

Pögemotor

najboljši za
poljedelstvo,
rokodelstvo,
obrt in
industrijo.

Saks & Tratnik, elektrotehnično podjetje
oddelek elektro-stroji.

Ljubljana — Maribor.

Stalna velika zaloga motorjev in elektro-
materiala. Instalacije.

Int. telefon
št. 146.

Slovenska eskomptna banka

Brzojavi:
Eskomptna.

Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1.

Interesna skupnost s Hrvatsko eskomptno banko in Srbsko banko v Zagrebu.

Izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje.

Denarne vloge. — Nakup in prodaja: efektov, deviz, valut. — Eskompt menic,
teržatev, faktur. — Akreditivi. — Borza.